

UNIVERZITA KARLOVA v PRAZE

Pedagogická fakulta

katedra primární pedagogiky

Využití portfolia v dramatické výchově

The usage of portfolios in drama classes

Vedoucí diplomové práce: doc. Radek Marušák

Autor: Bc. Jana Kozlová

Studijní obor: Učitelství pro I. stupeň ZŠ

Forma studia: kombinovaná

Diplomová práce dokončena: březen, 2013

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Využití portfolia v dramatické výchově“ vypracovala pod vedením vedoucího diplomové práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato diplomová práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Souhlasím s trvalým uložením práce v databázi Theses.

V Kamenném Újezdci dne Podpis

Poděkování

Děkuji doc. Radkovi Marušákovi za odborné vedení práce, cenné rady a připomínky.

ABSTRAKT

Diplomová práce „Využití portfolia v dramatické výchově“ je rozdělena do dvou částí. První část je teoretická, zabývá se jednotlivými typy portfolií a hodnotí jejich využití v dramatické výchově. Zamýšlí se nad portfoliem z hlediska adresátů, ke kterým portfolio směřuje. Nasbíraný soubor prací se stává cenným nástrojem, který reflektuje osobnostní a sociální rozvoj žáka. Umožňuje sledovat vývoj jeho postojů a hodnot. V diplomové práci najdeme seznam metod a technik dramatické výchovy, které lze využít k přípravě lekce s plánovaným výstupem do portfolia.

Druhá část obsahuje praktické ukázky lekcí dramatické výchovy včetně pracovních listů, které tvoří základ budoucího portfolia. Ukázkové lekce obsahují metodiku, informace o realizaci a reflexe lekcí. Součástí diplomové práce jsou i ukázky dětských prací obohacené o zhodnocení pracovních listů v portfoliu.

ABSTRACT

I divided my thesis “The usage of portfolios in drama classes “ into two parts. The first part of my thesis is theoretical and it deals with different types of portfolios and rates the usage of them in different drama classes. I tried to see the portfolios from the user’s point of view. The whole collection of portfolios is a valuable tool that reflects the personality and social development of my students. It allows the observation of a student’s attitude and value development. The list of methods and techniques can be found in my thesis, and can be used to plan lessons with the planned portfolio’s output.

The second part of my thesis shows illustrations of practical drama class lessons and the worksheets that can be used as a basis for future portfolios. The lesson samples contain methods, and information about the realization and reflection of the lessons as well. My thesis contains samples from the children enriched with worksheet evaluations.

Obsah

ABSTRAKT	4
Obsah	6
Anotace	8
Úvod	9
Cíl diplomové práce	10
TEORETICKÁ ČÁST	11
1. Portfolio	12
1.1 Portfolio v dramatické výchově	13
1.2 Adresáti portfolia	14
1.3 Typy portfolií	17
1.4 Vzhled portfolia	18
1.5 Náplň portfolia s ohledem na mladší školní věk.....	21
2. Dramatická výchova v procesu vzdělávání	24
2.1 Cíle v dramatické výchově.....	28
2.2 Metody a techniky dramatické výchovy	30
2.3 Public relations dramatické výchovy	34
2.4 Dramatická výchova z pohledu rodičů.....	35
3. Možnosti portfolia v dramatické výchově	39
3.1 Sdílení portfolia mezi žáky	39

4.	Příprava lekce pro děti s vědomím založení do portfolia.....	40
4.1	Pracovní list.....	41
5.	Úskalí při zavádění portfolia	44
6.	Rozhovor s rodiči nad portfoliem.....	46
6.1	Úvodní dopis pro rodiče – posíláme portfolio domů	47
	UKÁZKY LEKCÍ.....	50
7.	Tvorba pracovního listu v praktických ukázkách.....	51
7.1	Lekce: Nebezpečná přímluva.....	51
7.2	Lekce: Strach.....	63
7.3	Lekce: O Vánocích, které nechtěly být.....	91
7.4	Návštěva divadelního představení.....	102
7.5	Lekce: Báseň Čtyři kočky	114
8.	Závěr	125
	Seznam odborné literatury	127
	Přílohy.....	Chyba! Záložka není definována.

Anotace

Diplomová práce „Využití portfolia v dramatické výchově" je rozdělena do dvou částí. První část je teoretická, zabývá se dramatickou výchovou jejím pojetím, obsahem, metodami a cíli. Seznamuje s portfolií a předkládá portfolio jako účinný nástroj při zavádění dramatické výchovy.

Druhá část obsahuje praktické ukázky lekcí dramatické výchovy včetně pracovních listů, které tvoří základ budoucího portfolia. Součástí diplomové práce jsou i ukázky dětských prací.

This diploma work is divided into two parts. The first one is theoretical. It deals with drama as a school subject in the sense of its conception, content, methods and goals. It familiarizes the teacher's portfolio and presents it as a very effective tool while implementing drama lessons.

The second part of this work contains practical illustrations of drama lessons including work sheets that are the base of the future portfolio. Constituent part of this diploma work are also children work samples.

Klíčová slova: dramatická výchova, rámcový vzdělávací program, portfolio, pracovní listy, mladší školní věk

Key words: drama education, education system – Framework Education Programme, portfolio, work sheets, young learners education

Úvod

S dramatickou výchovou jsem se setkala poprvé v roce 2006, kdy jsem začínala vést na malotřídní škole dramatický kroužek. Cílem kroužku bylo uvést v život divadelní inscenaci hranou dětmi. Stejně jako dramatická výchova ve svých počátcích i má vlastní praxe probíhala nejprve jako „hledání.“ Během práce na inscenaci jsem si uvědomila, že nemohu od dětí očekávat herecké výkony a že pokud se nepodaří postavu, prostředí a jednotlivé situace s dětmi probádat, sžít, najít osobní vztah, nebude proces ani výsledek uspokojivý pro děti ani pro diváky. Hledala jsem odpovědi na své otázky, jak bych měla postupovat. Objevila jsem webové stránky Sdružení pro tvořivou dramaturgii, nakoupila si literaturu a přihlásila se do kurzu. Změnila jsem práci na inscenaci a centrem veškerého dění se stali žáci. Společně jsme prozkoumávali jednotlivé postavy, situace a výsledkem byla společná radost z podařeného představení.

V roce 2007 jsem byla oslovena ředitelkou školy, zda bych mohla zavést předmět Dramatická výchova na základní škole. Předmět Dramatická výchova byl s nástupem školního vzdělávacího programu (ŠVP) zaveden na prvním stupni do 1. a 2. ročníku, na druhém stupni v 6. a 7. ročníku.

Pro děti, rodiče a kolegy šlo o novinku, o které nic nevěděli a a priori se domnívali, že jde o hraní si, děláni divadla. Přemýšlela jsem, jak vysvětlit rodičům podstatu dramatické výchovy, zkusila jsem je pozvat do hodin. Bohužel většina rodičů se nemohla uvolnit ze zaměstnání. Tehdy mě napadlo, vytvořit portfolio, které bude obsahovat pracovní listy z jednotlivých lekcí. Na prvním listě byla omalovánka maňáska (kašpárka), kterého děti postupně vybarvovaly. Z druhé strany byly napsané informace o dramatické výchově. Portfolia jsem předkládala rodičům na třídních schůzkách k nahlédnutí. Domnívám se, že právě díky portfolio získali důvěru k dramatické výchově a zhodnotili její potřebnost pro děti i v dalším praktickém životě.

Na školu byl jmenován nový ředitel, který se rozhodl dramatickou výchovu zrušit. Rodiče se pokusili rozhodnutí ředitele změnit a bojovali za dramatickou výchovu. Tím jsem si ověřila význam portfolio pro dramatickou výchovu.

Cíl diplomové práce

Cílem diplomové práce je představit využití portfolia v dramatické výchově jako možnost, jak sledovat žákův vývoj během určitého období. Diplomová práce představuje možnosti využití portfolia, které může mít funkci archivační, marketingovou pro obor dramatická výchova nebo se může stát podkladem pro žákovu hodnocení. Práce má empirický charakter, vychází z osobní praktické zkušenosti při využívání portfolia v dramatické výchově. Nabízí náměty, inspiraci, zkušenosti a omyly, které jsem při zavádění portfolia objevila.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Portfolio

Při zakládání portfolio jsem si nejprve zjišťovala informace o portfolioích a hledala, zda je možné využít jejich funkci pro můj záměr. Založit portfolio k předmětu Dramatická výchova mě napadlo s cílem archivovat pracovní listy z předmětu Dramatická výchova, které měly za úkol přesvědčit rodičovskou veřejnost o smysluplnosti předmětu v základním vzdělání. Prvotní záměr byl zamýšlen jako Public relations. V českém překladu pojem znamená vztahy s veřejností. Chtěla jsem rodičům prostřednictvím portfolio předmět přiblížit a ukázat jeho důležitost v základním vzdělávání.

Informace o portfolio:

Pojmem portfolio v pedagogice rozumíme sbírku prací žáka, která prezentuje jeho pokrok za určité období. Pod pojmem portfolio si v současné době představíme moderní prostředek autentického hodnocení, které reflektuje žákovu činnost v určitém období. Sleduje jeho pokroky, zkušenosti, výsledky, zájmy ... (Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J., 2001, s. 170)

„Žákovské portfolio je uspořádaný a komentovaný soubor vybraných materiálů, vznikajících během učení žáků. Není cílem učení žáků, ale prostředkem k němu. Důležité jsou proto činnosti, kterým se žáci v průběhu práce s portfolioem věnují, tj. především sbírání, třídění, průběžné reflektování a sebehodnocení, sdílení, prezentování a obhajování. I když je potřeba se sjednotit na základním smyslu a obsahu žákovského portfolio, je třeba ponechávat žákům zároveň dostatek prostoru pro projevení osobnosti, originality, tvořivosti a samostatnosti.“ (Tomková, A., 2007)

Informací o portfolio je v odborné literatuře poskrovnu, většinou jsou zaměřené na žákovu hodnocení a sebehodnocení. Pro portfolio k dramatické výchově se z výše uvedených textů hodí zejména sbírka prací žáka, která bude prezentovat jeho činnost, zkušenost, zájmy, reflexi z jednotlivých hodin dramatické výchovy. Při zakládání budeme uvažovat, co bude základním obsahem portfolio a jaký prostor svěříme žákům pro jejich vlastní tvořivost. Při zakládání portfolio se zabýváme otázkou:

„Proč zakládáme portfolio?“ Odpovědí na danou otázku zjistíme, jaká by měla být náplň portfolio a jakou funkci od něj očekáváme.

Během praktického používání portfolio jsem objevila další možnosti, které nám portfolio nabízí. Kromě prvotního záměru ovlivnit rodičovskou veřejnost o smysluplnosti dramatické výchovy spatřuji hlavní výhodu v možnosti sledování žákovy postoje, vývoje jeho postojů za určité časové období. Portfolio nabízí vodítko pro hodnocení v dramatické výchově. Nad portfoliem lze diskutovat, ověřovat zda postoje, které žák zastával před nějakým časem, stále přetrvávají. Portfolio se stává pro žáky i inspirací k další tvořivosti a rozšiřování obsahu. Žák může svou složku obohacovat o zápisy z přečtených knih, programy ze zhlédnutých představení. Pokud se nám podaří portfolio zavést jako tvořivou složku, která bude pro žáky zajímavým úložištěm různých materiálů, stane se portfolio i výbornou inspirací a námětem pro další činnosti v dramatické výchově. Aby se portfolio stalo inspirující složkou, je potřeba, aby žáci byli k tvorbě obsahově bohatého portfolio motivováni. Potřebují zažít pocit svobody (mohou si zakládat dle vlastní volby) a uznání při tvorbě portfolio (vynaložené úsilí žáka je kladně hodnoceno).

Podívejme se na výhody portfolio z pohledu pedagoga. Mezi hlavní výhody portfolio patří, že poskytuje souhrn informací, které prozrazují fakta o vývoji konkrétního žáka. Další nespornou výhodou je sledování, jak se žákovi daří - dařilo v určitém období. Portfolio nám umožňuje sledovat žákovu tvořivost, originalitu, postoje, vyjadřovací schopnosti aj.

1.1 Portfolio v dramatické výchově

Z hlediska dramatické výchovy nám portfolio umožní lepší osobnostní poznávání dětí. Velkou výhodou s odstupem času spatřuji zejména v možnosti nahlédnout k již proběhlým lekcím zpětně a porovnávat žákovy pracovní listy, které mohou nejenom vypovídat o jeho životních hodnotách a postojích, ale i o změnách a vývoji jeho životních hodnot a postojů. Portfolio nám dokumentuje

žakovy aktivity z hodin dramatické výchovy. Pokud dopřejeme žákům v portfoliu prostor pro jejich vlastní tvořivost, můžeme sledovat i jejich zájmy.

Portfolio učiteli poskytuje informaci o naplnění cílů, které si stanovil, v dané skupině pro předmět Dramatická výchova. Retrospektiva portfolia je důležitá pro sebereflexi pedagoga dramatické výchovy. Z nasbíraných podkladů lze zjistit, zda se v určitém období dařilo naplnit vzdělávací obsah oboru. Jaké očekávané výstupy pro obor byly naplněny, jakou měrou a kam se má ubírat další práce se skupinou.

Výhody portfolia pro dramatickou výchovu:

- osobnostní poznávání dětí,
- pohled zpět,
- sledování žákova vývoje (postoje, hodnoty),
- vodítko pro hodnocení žáka,
- sebereflexe pedagoga – naplnění cílů.

Další využití portfolia v dramatické výchově zjistíme podle adresátů portfolia.

1.2 Adresáti portfolia

Nejdůležitějším účastníkem je samotný **žák**. Portfolio je pro něj jakousi retrospektivou již proběhlých činností. Umožňuje mu pohled zpět, sledování a sebereflexi vlastní práce. Žák se sám může stát tvůrčí osobností a své portfolio rozšiřovat o vlastní práce či komentáře k již proběhlým lekcím. Své portfolio může například doplnit o program ze zhlédnutého divadelního představení - doplněný o svůj komentář, kresbu či fotografii. Žákovi jeho portfolio dokládá, jakých lekcí se zúčastnil, jaké zastával postoje, jak reflektoval prožitou lekci. Portfolio mu umožňuje pohled zpět a ohlédnutí se za svými činy, myšlenkami, postoji a city. Na základě pracovních listů,

kteře obsahují reflexi chování žáka, může rekapitulovat své chování (např. lekce Nebezpečná přímluva). Pokud dětem poskytneme prostor pro vlastní tvořivost, může žák sledovat vývoj svých zájmů. Do portfolia si mohou zakládat vstupenky z divadla, výstavy, památky z prázdnin aj. Mnoho dětí využívalo portfolio i jako inspiraci k další četbě. Na pracovních listech byl uveden zdroj, z kterého příběh nebo ukázka pocházela. Zdroj se stal motivací k četbě, o které mě v dalších hodinách žák informoval. Žák jako adresát je vnímán jako účastník lekce, jako čtenář, který se vrací k již proběhlým činnostem. Žák je zde uveden i jako spolužák. Ten, který sdílí své portfolio s ostatními žáky ve skupině. Žák se učí sám, ale i od druhých, učí se od sebe navzájem.

Významným adresátem je **učitel**. Portfolio mu umožňuje pohled na již proběhlé lekce. Z pracovních listů může sledovat hodnoty a postoje, jejich vývoj za určité časové období. Pracovní list poskytuje informace, které by mohly být během lekce snadno přehledně, např. lekce Strach – pracovní list dívky Hany. Portfolio se nabízí jako jedna z pomůcek k hodnocení v dramatické výchově. Pokud portfolio plní i funkci sběratelskou, bude reflektovat přehled a vývoj zájmů jednotlivých žáků. Velkým přínosem pro učitele bude pohled na proběhlé lekce, které ho budou inspirovat k dalším aktivitám. Portfolio se pro učitele stane podkladem k sebereflexi.

Důležitým adresátem mnou zakládaných portfolií byli **rodiče**. Z pohledu rodiče mezi hlavní výhody můžeme zařadit náhled na práci svého dítěte, pohled tzv. “pod pokličku” učitelovy a žákovy práce. Portfolio se může stát prostředníkem v komunikaci mezi učitelem, žákem a rodičem.

Mezi další případné adresáty můžeme zařadit **vedení školy**, členy **České školní inspekce (ČŠI)** a v neposlední řadě **kolegu**, který po nás třídu přebírá. Právě portfolio mu může poskytnout první seznámení s jednotlivými žáky. Na základě informací z portfolia může navázat na naši práci.

Vedení školy může využít portfolio jako hospitační nástroj o činnosti pedagoga v delším časovém období než je běžná hospitovaná vyučovací hodina.

Pro Českou školní inspekci se portfolio může stát podkladem pro kontrolní činnost, zjištění o průběhu a výsledku vzdělávání podle ŠVP (školní vzdělávací program) v souladu s RVP ZV (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání).

Každý z uvedených adresátů by měl z portfolio vyčíst potřebné informace. Během zakládání portfolio a přípravě pracovních listů, které budou tvořit základ portfolio, bychom uvedené adresáty měli mít stále na mysli.

Obrázek 1: Příjemci portfolio

1.3 Typy portfolií

V praxi se setkáváme s různým tříděním portfolií. Třídění podle způsobu a cíle evidence prací v portfoliu: **sběrné, výběrové, hodnotící**.

Obsahem **sběrného portfolia** jsou veškeré práce žáka za dané období. Práce mohou, ale i nemusí obsahovat komentáře, poznámky či postřehy od rodičů nebo učitele. Bývá označováno i jako pracovní – žáci s ním pracují průběžně během celého školního roku.

Ve **výběrovém portfoliu** nalezneme soubory, které jsou selektovány dle určitých kritérií za určité období. Výběrové portfolio bývá označováno i jako výstavní, reprezentační nebo závěrečné. Jak z názvu vyplývá, jedná se o portfolio, které je určeno pro veřejnou prezentaci. Může obsahovat výběr prací, které reprezentují a dokládají pokrok dítěte, písemné úvahy, práce, na které je žák pyšný.

Hodnotící portfolio tvoří práce, z kterých provádíme celkové hodnocení žáka. Na rozdíl od výběrového (výstavního) portfolia, hodnotící portfolio není určeno k veřejné prezentaci. S tímto portfoliem pracuje učitel, rodič a dítě. Obsahuje žákovy práce, které dokumentují jeho pokroky. Můžeme v něm dokladovat pedagogické záznamy z hodin, poznámky z konzultací s rodiči a dítětem, žákovy sebehodnotící formuláře a jiné zprávy, které jsou důležité pro hodnocení. (Krejčová; Kargerová, 2003, s. 121 – 123)

Pro dramatickou výchovu se nejlépe hodí **sběrné (pracovní) portfolio**. Naším cílem je sbírat a archivovat žákovy pracovní listy, které vznikly v jednotlivých lekcích. **Výběrové portfolio** by nás ochudilo o možnost sledování žákova vývoje, proto bych tento typ pro dramatickou výchovu nedoporučila. Obdobné námitky mám pro **hodnotící portfolio**, naším hlavním cílem není portfolio využít pro hodnocení. Opět by docházelo k selektování nasbíraných materiálů a tím by portfolio ztratilo vypovídající charakter o žákovi.

1.4 Vzhled portfolia

Během plánování portfolia v dramatické výchově je velmi důležitá úvodní stránka. Jedná se o první vstupní vizuální vjem, který může poskytnout informaci o daném žákovi nebo předmětu Dramatická výchova. Během tvorby úvodního listu bychom si měli klást otázku: „Kdo bude čtenářem portfolia? Co má úvodní strana prozradit o předmětu, o vlastníkovvi portfolia? S jakým cílem (záměrem) portfolio tvoříme?“ „Jak bude portfolio vypadat?“ Právě vizuální stránka je na začátku důležitá, neboť je později neměnná.

Nejprve se rozhodneme, jaké budou desky, neboli do čeho budeme pracovní listy vkládat. V papírnictví nalezneme různé úložné systémy, které pomáhají udržet pořádek a systém.

Aby byl úložný systém funkční, měl by splňovat následující kritéria:

- zajistit bezpečné uchovávání materiálů,
- poskytnout přehledné uspořádání umožňující následnou práci,
- zajistit dostatečnou kapacitu úložného systému.

Pokusím se uvést několik možností, obohacených o vlastní zkušenost.

Rychlovazač s průhlednou přední stranou. V papírnictví najdeme značení Plastový rychlovazač, popsany jako nezávěsný rychlovazač s přední stranou transparentní. Mezi jeho výhody patří nízká pořizovací cena a průhledná přední strana, která umožňuje náhled dovnitř portfolia. Pracovní listy lze pomocí děrovačky zakládat buď přímo do rychlovazače, nebo zastrčené do euroobalů. Mezi hlavní nevýhody patří špatná manipulace, pokud se rozhodneme pořadí listů uvnitř portfolia měnit. Malé děti mají navíc velký problém s jemnou motorikou a vkládání listů do euroobalů je pro ně velmi náročné. Vyzkoušela jsem dopředu připravit rychlovazač s určitým počtem prázdných euroobalů, do kterých si žáci buď sami, nebo s pomocí učitele vkládali své pracovní listy. Problém nastal, když se portfolio zaplnilo a bylo nutné doplnit další

euroobaly. V případě, že chceme sledovat žákův vývoj, je dobré, aby listy byly založené v časovém sledu. Po zaplnění portfolia je nutné všechny euroobaly vyjmout a doplnit nejprve nové prázdné euroobaly a poté doplnit vyjmuté. Další nevýhodou rychlovazačů je, že nepoberou větší množství listů.

Rychlovazač s průhlednou přední stranou:

výhody	nevýhody
nízká pořizovací cena	špatná manipulace
průhledná přední strana	nepobere větší množství listů

Kartonové pořadače (kroužkové) mají tu výhodu, že díky své šíři 7,5 cm pojmu větší množství listů než rychlovazače. S pořadači se o trochu lépe pracuje, zejména pokud je nutné měnit pořadí listů. Listy je možné vkládat buď samostatně, nebo v euroobalech. Manipulace s euroobaly je pro malé děti náročná. Při vkládání děrovaných listů bez euroobalu se stávalo, že se list protrhl a z pořadače vypadával. Šířka pořadačů znesnadňuje manipulaci s portfoliem.

Kartonové pořadače:

výhody	nevýhody
pojmu větší množství listů	špatná manipulace (euroobaly + přenášení)
snadná změna pořadí jednotlivých listů	snadné poškození listů - vypadávání

Kartonový stojan na časopisy (otevřený), archivní box, archivační kontejner všechny uvedené úložné systémy k archivování bývají často využívány pro sběrná portfolia. I když se využívají pro sběrná portfolia, jejich využití

pro dramatickou výchovu nedoporučuji. Hlavním minusem je nepřehlednost uložených listů a horší manipulace při práci s listy.

Kartonový stojan na časopisy (otevřený), archivní box, archivační kontejner:

výhody	nevýhody
nízká pořizovací cena	špatná manipulace
pojmemu větší množství listů	nepřehlednost

Kartonové desky se 3 klopami opatřené gumou (někdy označované jako 3 chlopňové desky s gumičkou) jsou dle mých zkušeností nejlepší volbou. Do těchto desek si zvládnou i nejmenší děti vkládat své pracovní listy bez pomoci dospělé osoby. Desky nabízejí prostor k vlastnímu výtvarnému vyjádření, které bude charakterizovat osobnost žáka či jeho vztah k předmětu Dramatická výchova. Práce s archivovanými listy je jednoduchá. Kartonové desky, které jsou navíc opatřené gumou, zabraňují samovolnému otevření složky. Pokud bych hledala nevýhody, lze uvést, že při neopatrném zacházení dojde k poškození desek.

Kartonové desky se 3 klopami opatřené gumou (někdy označované jako 3 chlopňové desky s gumičkou):

výhody	nevýhody
snadná manipulace	snadné poškození desek
možnost vlastního výtvarného vyjádření	

Z informací, které jsou v tabulkách, je patrné, že pro portfolio v dramatické výchově se nejvíce hodí poslední uvedené - kartonové desky. Kartonové desky mají nejméně nevýhod, zdají se být nejvhodnější pro využití k portfolio.

1.5 Náplň portfolio s ohledem na mladší školní věk

Náplň portfolio můžeme rozdělit na práce, které vznikly během lekce dramatické výchovy, práce, které žák vytvořil samostatně a dále práce, které mají sběratelský charakter.

Co může být v portfolio:

- pracovní listy;
- obrázky, referáty, deníkové záznamy;
- plakáty, letáčky, reklamy;
- suvenýry – vstupenky, prospekty, pohledy, fotografie z akcí;
- audiozáznamy, videozáznamy;
- písemné komentáře žáka;
- vzkazy od spolužáků;
- vzkazy od rodičů k portfolio.

Děti, které přichází do školy, se většinou těší na vyučování. Mají radost, když umí přečíst a napsat první slova. Děti, které se učí genetickou metodou čtení, zvládnou již na podzim napsat krátké sdělení hůlkovým písmem. Jsou schopné opsat jednodušší předlohu z listu nebo z tabule. V ukázce Nebezpečná přímluva jsou ukázky prací žáků z prvního ročníku, kteří se učili číst genetickou metodou.

Dětská kresba již věrněji odráží skutečnost. Některé děti se snaží svou práci udělat pečlivě a věnují jí dostatek času, jiné jsou během chvilky hotové. Není pravidlem, že by děvčata měla práce lepší než chlapci.

Doba soustředění na jednu činnost se pohybuje mezi 15 – 20 minutami, proto je vhodné střídání různých činností. Děti se snadno unaví, zatím neumí dobře hospodařit se svými silami. Na rozdíl od dospělých, ale ztracené síly velmi rychle obnoví. Při plánování činností se snažíme, aby čas na jednotlivé aktivity nepřesáhl uvedený čas. Práce s pracovním listem může sloužit i k obnovení sil (např. kresba strašidla v lekci Strach).

Dítě potřebuje neustále pohyb, kterého ve škole během vyučování moc nebývá.

Jemná motorika je zatím nepřesná, protože se teprve dotváří koordinace mezi zrakem a jemnými pohyby prstů. Pokud bychom se rozhodli vkládat listy do euroobalů musíme počítat s tím, že většina dětí s tím bude mít potíže.

Mladší školní věk tvoří období od 6 let do 11 let. Jde o období velkých změn, které začíná vstupem žáka do školy. Velké změny provází tělesný vzhled školáka, počínaje výměnou prvních zubů až po celkový tělesný růst. Zdokonaluje se řeč, myšlení i logika. Dítě je velmi důvěřivé, uznává autoritu. Se vstupem do školy přichází první nezdary, školák se učí prát s překážkami, s nezdarem, zkoušet to znovu, případně se vyrovnat s neúspěchem. Má radost z nových dovedností, které získal. U dětí převládá extrovertnost, jsou přátelské, radostné a bezstarostné. Většinou nemají slitování (např. se posmívají těm, kterým se stane nějaký nezdár). Soucit se u nich vyskytuje ojediněle. První učitel se stává vzorem, který převyšuje i autoritu rodičů. Děti jej napodobují, přebírají jeho hodnoty. Během hry, která tvoří stále větší část volného času, se snaží o věrné napodobení skutečnosti. (Říčan, s. 145 – 167)

Děti jsou velkými sběrateli, od různých kartiček, postaviček aj. Své sbírky mezi sebou vyměňují, porovnávají a někdy jsou i zdrojem konfliktů. U dětí převládá soutěživost, výsledek je pro ně hnacím motorem. Mají rády bojové hry a hry, které mají delší průběh tzv. etapové hry inspirované historií nebo literaturou. (Bláhová, s. 9 - 16)

Jak vyplývá z uvedené charakteristiky mladšího školního věku, může portfolio pro žáky naplňovat i sběratelskou vášně.

2. Dramatická výchova v procesu vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV) je rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí. Dramatická výchova je zařazena do vzdělávací oblasti **Umění a kultura**. Na základě RVP ZV si každá základní škola tvoří svůj školní vzdělávací program, podle kterého realizuje vzdělávání na své škole.

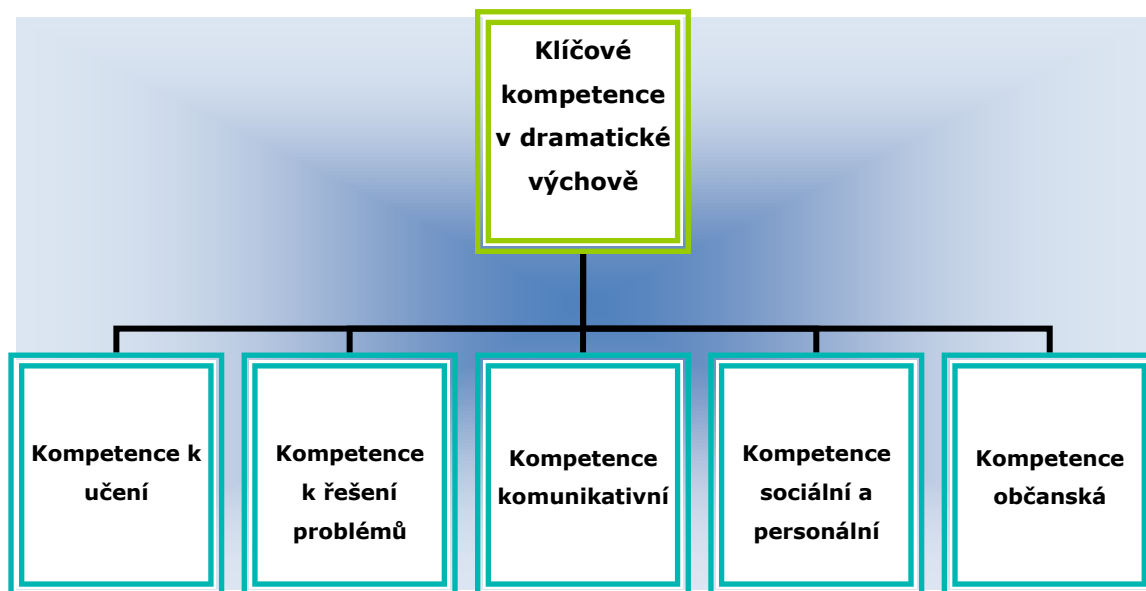
Z charakteristiky předmětu Dramatická výchova zjistíme, že je jen doplňujícím oborem bez časové dotace. Zatímco Hudební výchova a Výtvarná výchova, které mají pevné místo v základním vzdělávání, Dramatická výchova je i v charakteristice RVP napsaná kurzívou bez zvýraznění, což přesně vystihuje její současné postavení v základním vzdělávání. Dramatická výchova pouze doplňuje a rozšiřuje vzdělávací obsah, není povinnou součástí základního vzdělávání. Jako doplňující obor může být zařazena pro všechny žáky nebo jen pro některé žáky. Může být povinným předmětem nebo volitelným. Bližší informace o RVP ZV jsou dostupné na webových stránkách Výzkumného ústavu pedagogického v Praze. (<http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf>)

V dramatické výchově jsou velmi důležité zkušenosti nabyté účastníky osobním jednáním. V nové strategii vzdělávání se nově objevuje pojem klíčové kompetence. **Klíčové kompetence** zahrnují schopnosti, dovednosti, postoje a jiné charakteristiky osobnosti, které umožňují uplatnění získaných vědomostí a dovedností v praktickém životě. Dnešní svět klade na každého jednotlivce vysoké nároky. Neustálý vývoj nových technologií přináší pro každého nutnost celoživotního učení. Vědomosti, které se jednou naučíme, mohou být vývojem nových technologií překonány. (Belz, 2001, s. 13 - 15)

Výzkumný ústav pedagogický v Praze ve své příručce „Klíčové kompetence v základním vzdělávání“ vysvětluje pojem kompetence takto:

„Mít kompetenci znamená, že člověk (žák) je vybaven celým složitým souborem vědomostí, dovedností a postojů, ve kterém je vše propojeno tak výhodně, že díky tomu člověk může úspěšně zvládnout úkoly a situace, do kterých se dostává ve studiu, v práci,

v osobním životě. Mít určitou kompetenci znamená, že se dokážeme v určité přirozené situaci přiměřeně orientovat, provádět vhodné činnosti, zaujmout přínosný postoj.“ (s. 7, Klíčové kompetence v základním vzdělávání, 2007)

Obrázek 2: Klíčové kompetence

V periodiku „Tvořivá dramatika“ se J. Provazník zamýšlí a vyjadřuje k provázanosti klíčových kompetencí s dramatickou výchovou. Jmenovitě uvádí tyto kompetence:

- *„vnímat dramatické umění jako svébytný druh umění a seznámit se s jeho podstatou a zákonitostmi;*
- *orientovat se v žánrech dramatického umění (a to nejen divadelních, ale i filmových, televizních a rozhlasových), seznamovat se s historickými etapami a zvláštnostmi divadelního umění i se společenským významem divadla;*
- *porozumět zásadám mezilidské komunikace a adekvátně používat její prostředky a chápat vazbu mezi vnitřním prožíváním a vnějším chováním;*

- *prostřednictvím dramatické hry a hraní rolí prozkoumávat a ujasňovat si osobní postoj ke zvoleným tématům zaměřeným především na mezilidské vztahy, postoje, hodnoty i celospolečenské problémy;*
- *pracovat ve skupině, aktivně se účastnit společné tvorby, dokončovat ji a prezentovat;*
- *využívat základní prostředky dramatické a divadelní práce k uměleckému sdělení a komunikaci s diváky.“(Provazník, 2006, Tvořivá dramatika, roč. XVII, č. 3, s. 10)*

Ve svých poznámkách ke klíčovým kompetencím uvádí úzkou vazbu na **kompetence komunikativní a kompetence sociální a personální**. Právě rolová hra, která je základní metodou dramatické výchovy, umožňuje žákům formulovat a vyjadřovat své myšlenky a názory. Rolová hra navíc účastníkům přináší pocit bezpečí, neboť žáci jednájí ve fiktivní situaci. Žáci jsou motivováni k aktivnímu naslouchání a diskusi, při které se učí vhodně argumentovat a obhajovat své názory. V komunikativní kompetenci najdeme, že žák rozumí různým typům textů a jiných záznamů. Právě v dramatické výchově pracujeme s různými texty, které potřebujeme interpretovat, abychom mohli v dané lekci pokračovat, např. improvizovat. Další provázanost se nabízí v **kompetenci sociální a personální**, většina aktivit v dramatické výchově se neobejde bez vzájemné spolupráce zúčastněných. Propojenost najdeme i v **kompetenci k učení** a v **kompetenci k řešení problémů**. Zejména ve vyhledávání a třídění informací při procesu dramatické tvorby, kdy žák zkoumá dané téma z různých úhlů pohledu. V dramatické výchově je důležitou kompetencí schopnost reflexe a hodnocení. **Kompetence občanská** je v dramatické výchově zastoupena při práci s náměty a tématy, které se vztahují k mezilidským vztahům. Do této kompetence můžeme z dramatické výchovy zařadit dodržování pravidel, která se žáci učí dodržovat během různých her a cvičení. Pokud je součástí dramatické výchovy inscenační práce, jejímž vyvrcholením je samotné představení, jsou žáci zapojeni do kulturního dění školy a obce. (Provazník, 2006, Tvořivá dramatika, roč. XVII, č. 3, s. 10 - 11)

Dramatická výchova se přímo váže svým obsahem a cíli k získání kompetencí, které uvádí rámcový vzdělávací program. Nabízí se otázka, zda uvedené kompetence jsou dostačující pro praktický život jedince.

Svět se neustále proměňuje, zaběhlé technologie stírají nové technologie. V praktickém životě budou naši žáci určitě potřebovat kompetenci k učení, ale také **tvůrčivost, tvůrčí schopnosti, představivost, fantazií, obrazotvornost, vnímavost k umění, rozlišovat mezi uměním a kýčem**. Jako příklad uvedu vizionáře **Steva Jobse**, který přinesl společnosti produkty např. iMac, iPod, iPhone a tablet iPad. Když na svých fascinujících přednáškách o těchto produktech hovořil, vyvolávaly informace o nových produktech úsměšky. Dnes jde o nejrozšířenější produkty, které jsou napodobovány i konkurenty společnosti Apple.

Při podrobném prostudování kompetencí najdeme např. mezi kompetencemi k učení informaci, *že žák vyhledá a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení, při tvůrčích činnostech a v praktickém životě*. V uvedeném, ale chybí, kde žák získává právě ony uvedené tvůrčí činnosti. V občanské kompetenci stojí zmínka o *projevování pozitivního postoje k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost, aktivně se zapojuje do kulturního dění ...* Pro další přípravu do života by se mezi kompetencemi měla objevit další kompetence, která je důležitá pro praktický život. Nazvěme ji jako **kompetence k umění**.

Kompetence k umění

K zavedení této kompetence mě inspiroval článek v periodiku „Tvořivá dramatika“ pod názvem „Cíle rozvoje umělecké výchovy Soulský program“. Dokument pod stejnojmenným názvem je výstupem druhé celosvětové konference UNESCO o umělecké výchově, která se konala v Soulu v Jižní Koreji v roce 2010. (Kapsová, 2011, Tvořivá dramatika, roč. XXII, č. 1, s. 1-5)

Účastníci konference se shodli, že umělecká výchova může přispět k řešení sociálních a kulturních problémů, kterým dnes svět čelí. Mezi cíli, které si účastníci

stanovili, se objevily průkazné indicie k vytvoření kompetence k umění: „Zajistit, aby umělecká výchova byla dostupná coby zásadní a trvalá součást kvalitní obnovy vzdělávání. Využívat principy a postupy umělecké výchovy při řešení sociálních a kulturních problémů současného světa.“ (Kapsová, 2011, Tvořivá dramatika, roč. XXII, č. 1, s. 1-5)

Cílem kompetence k umění by měl být rozvoj tvořivé, kognitivní, emocionální, estetické a sociální složky osobnosti. Žák by měl získat během vzdělání dostatek podnětů k rozvoji obrazotvornosti, tvořivosti, imaginaci a invenci, pro estetické cítění a citový život. Výsledkem těchto podnětů by byl **vnímavý, tvůrčí a inovativní přístup jednotlivce**, který povede ke kultivaci nové generace

2.1 Cíle v dramatické výchově

Hlavním cílem dramatické výchovy je **osobnostní a sociální rozvoj jedince**. Dalšími úkoly předmětu je rozvoj obrazotvornosti, rozvoj kritického myšlení, rozvoj schopnosti naslouchat, zformulovat myšlenku a vyjádřit se, použít řeč a pohyb, rozvoj citové oblasti, tvořivosti, vnímání estetických a uměleckých kvalit života. Cílem dramatické výchovy je rozvinutí potřebných osobnostních a sociálních dovedností a schopností, které žák uplatní v praktickém životě. (Tomková, In Kořátková, 1998, s. 162)

Při zakládání portfolia jsme vybrali úložný systém, máme jasno, k jakému účelu chceme portfolio využít. Nesmíme opomenout plánování cíle k obsahu předmětu Dramatické výchova. V pedagogickém slovníku najdeme definici vzdělávacího cíle a cíle výuky:

„Vzdělávací cíl z anglického aims, goals, objectives. Základní kategorie pedagogiky a didaktiky. Jsou to výroky, které vyjadřují záměry vzdělávání a účely, k nimž má vzdělávání směřovat.“ (Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J., 2001, s. 293)

Cíl výuky: *„Jedna z klíčových didaktických kategorií: 1. účel, záměr výuky; 2. výstup, výsledek výuky. Progresivním trendem je charakterizovat cíle v podobě*

dosahovaných kompetencí žáků. Cíle zahrnují: 1. hodnoty a postoje; 2. produktivní činnosti a praktické dovednosti; 3. poznatky a porozumění.“ (Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J., 2001, s. 29)

Zjednodušeně řečeno cílem je formulace, čeho chceme dosáhnout v dané časové jednotce. Z pohledu dramatické výchovy jsou z dané definice významné kompetence, které obsahují hodnoty, postoje a praktické dovednosti. Účastníka obohacují o poznatky a porozumění v mezilidských vztazích pro další život.

R. Marušák v knize „Literatura v akci“ uvádí:

„Cíl vyučovací jednotky by měl být v souladu s:

- hodnotami obecně lidskými, respektujícími vývoj lidské společnosti a její hodnotový žebříček (jako cíl si asi nestanovíme, jak učit děti agresivnímu chování, víme-li, že takovéto chování je z hlediska lidské společnosti a její kultury nežádoucí)*
- dynamikou osobnostního rozvoje člověka (dítěte)*
- cíli školy nebo jiné instituce pro určitou (podle věku či jiných kritérií vymezenou) skupinu žáků*
- cíli literární a dramatické výchovy*
- cíli jiné vzdělávací oblasti, je-li práce s textem součástí procesu v této oblasti*
- cíli vyplývajícími z výchovně-vzdělávací práce konkrétního učitele v konkrétní skupině v delším časovém období*
- cíli konkrétního učitele v konkrétní třídě v kratším časovém období a vzhledem k jednotlivým žákům (jednotlivému žákovi)“*
(Marušák, 2010, s. 50)

Uvedené cíle v obecné rovině jsou tím, co bychom se měli snažit dostat na pracovní list.

Při definování cíle bychom měli mít na paměti, jaké jsou potřeby účastníků a jaká je učitelova vybavenost v oboru. Cíl vyjadřujeme z hlediska žáka. Podstatnou složkou při definování cíle je jeho měřitelnost. Zjištění, zda náš cíl byl v dané lekci splněn. Vyjádření kvantifikace, kolik čeho – například všichni žáci nebo většina žáků. Kvalitativní vyjádření, které definuje, jak dobře má být určitá dovednost zvládnuta. (Machková, 2007, s. 34 - 40)

2.2 Metody a techniky dramatické výchovy

Význam slova metoda spočívá v cestě, jak dosáhnout určitého teoretického nebo praktického cíle. Asociace cesty je u metody v podobě široké cesty, která je dlouhá. Během cesty můžeme různě variovat a modifikovat. Zatímco technika je vnímána jako pomůcka k dosažení cíle, která popisuje konkrétní postup. Technika je tedy cestou užší a již konkrétnější. (Svobodová, Švejdrová, 2011, s. 69)

J. Valenta uvádí základní třídění metod takto:

„A.	Metoda (ú)plné hry
B.	Metody pantomimicko - pohybové
	Metody verbálně - zvukové
C.	Metody graficko - písemné
	Metody materiálově – věcné“

Celek A, který tvoří samostatně metoda (ú)plné hry, je podstatnou a neopomenutelnou metodou v dramatické výchově. Tvoří jakýsi základ dramatické výchovy.

Celek B obsahuje metody a techniky, bez kterých by se dramatická výchova neměla obejít. Odkazují na její divadelně – dramatické spojení. Celek B můžeme vynechat, a přesto půjde o dramatickou výchovu.

Celek C je uveden jako doplňující. Jedná se o metody, které nejsou typické pro drama např. kreslení. (Valenta, 2008, s. 123 – 124)

Při plánování lekce pro portfolio jsou právě metody a techniky patřící do celku C klíčové. Neznamena to, že vypustíme metody z celku A, ale při plánování přemýšlíme, zda můžeme využít některou z metod celku C při zachování všech zásad dramatické výchovy. Využití metod a technik z celku C by mělo být nenásilné, měly by plnit funkci posilující nebo reflektující drama případně rozvíjet některou z metod ostatních celků.

Následující popis metod je věnován metodám z celku A, bez které se dramatická výchova neobejde. Následuje popis metod z celku C se zaměřením k využití pro pracovní list do portfolio.

Hra v roli je základním kamenem dramatické výchovy. Pomocí hry v roli si účastníci mohou vyzkoušet různé životní situace, zkoušet hledat jejich řešení. Rozlišujeme 3 typy hry v roli. První je **simulace**, kdy žák je sám sebou v určité fiktivní situaci. Druhou je **alterace**, žák již hraje roli jiné osoby, ale tak, jak by se choval sám, kdyby byl danou osobou. Třetím typem je **charakterizace**, při které žák vstupuje do role i s charakteristickými rysy postavy. Výsledkem hry v roli je osobní zkušenost, kterou účastníci získají vlastním prožitkem.

Metody z celku C spočívají v tom, že žák vytváří písemný nebo kreslený záznam, který lze archivovat v portfolio. Mezi vhodné techniky patří:

1. Beletrie

Technika spočívá v tvůrčím psaní, kdy žák píše např. báseň. Může psát v roli nějaké postavy nebo i mimo roli. Takový výstup může sloužit jako podklad k dalším činnostem.

2. Deníky

Technika, která mívá chronologickou strukturu obsahující události postavy v časovém sledu. Při přípravě pracovního listu do portfolia může být část deníku již předtištěná, žáci např. doplňují chybějící informace nebo reflektují do předkresleného obrazu postavy na listě, co se z deníku dozvěděli o postavě. S takto vyplněným listem mohou sdílet s ostatními spolužáky, obhajovat, co napsali do obrýsu.

3. Dopisy

Cílem techniky je psaní dopisů buď za postavu, nebo pro postavu. Techniku lze využít k hodnocení nebo reflektování lekce. V uvedené lekci Strach píše žáci na konci lekce radu pro žabáka, aby se nebál.

4. Dotazníky, testy

Dotazníky, testy mohou žáci vytvářet pro postavy dramatu k zpřesňování charakteristiky postavy, zjištění postojů postavy. Techniku lze využít k hodnocení a reflektování lekce např. lekce Nebezpečná přímluva využívá v pracovním listu hodnotící obličej.

5. Foto – film

Technika využívá optický přístroj za účelem pořízení fotografie, diapositivu nebo videozáznamu. Výsledek je možné dále s žáky reflektovat. Techniku jsem využila při zpracování diplomového úkolu „Pták štěstí“, krátkou ukázkou jsem se souhlasem rodičů umístila i na [http: www.youtube.com](http://www.youtube.com) pod názvem „Pták štěstí v Kunraticích“

6. Inventáře a seznamy

Jde o seznamy, které žáci vytvoří pro danou potřebu. Např. co by si vzali na pustý ostrov aj.

7. Reflexe

V technice žáci reflektují a hodnotí proběhlou lekci. Pracovní list k této technice může obsahovat tyto otázky:

- „Téma lekce mne oslovilo ...
- Zaujalo mne jednání postavy ..,
- Příště by se postava měla zachovat ... aj.“

Hovoříme o tzv. zpětné vazbě.

8. Telegramy

Technika plní podobnou funkci jako jako dopis, jak z názvu vyplývá, jde o stručnou zprávu. Telegram lze psát bez diakritiky a zjišťovat, zda adresát rozumí celému obsahu sdělení, co mu napsal odesílatel. Žáci mohou při zpracování využít metaforu.

9. Zprávy

Žáci píší zprávy, články a jiné žurnalistické formy. Pro různorodost zpráv lze využít **Metodu šesti klobouků od Edwarda de Bono**. Metoda spočívá v tom, že si žák před psaním představí nasazení klobouku určité barvy, který charakterizuje určitý způsob myšlení.

Stručná charakteristika klobouků:

- bílý klobouk – fakta a informace,
- červený klobouk – pocity a emoce,
- černý klobouk – opatrnost,
- žlutý klobouk – optimismus a pozitivní přístup,

- zelený klobouk – nové nápady,
- modrý klobouk – celkový pohled.

U malých dětí využíváme ze začátku maximálně tři klobouky (např. bílý, červený a černý). Bližší informace k myslitelským kloboukům najdete v knize E. Bono: „Šest klobouků aneb jak myslet“. (Valenta, 2008, s. 196 – 207)

Výčet metod není úplný, obsahuje několik nejvhodnějších, které lze využít v pracovních listech. Další inspirace lze nalézt v knize Josefa Valenty „Metody a techniky dramatické výchovy“.

2.3 Public relations dramatické výchovy

Jakmile máme vybraný úložný systém, je nasnadě otázka „**Jak bude portfolio vypadat a co bude jeho obsahem?**“ Mým prvotním zájmem při zakládání portfolia bylo zlepšit či vybudovat pověst předmětu Dramatická výchova u rodičů. Kapitola Public relations aneb v překladu z angličtiny označeno jako „vztahy s veřejností“ tvoří důležitou součást při zakládání portfolia. Předmět Dramatická výchova trpí u veřejnosti velkým množstvím paradigmat. Pro mnoho neinformovaných lidí tento předmět znamená jen jakousi zbytečnou zábavu, hraní si nebo děláni divadla. Portfolio může sloužit i jako jedna z technik a aktivit ovlivňování mínění. Portfolio představuje komunikační kanál, který má za úkol zlepšit vnímání předmětu Dramatická výchova. (Ftorek, 2009, s. 24)

Bohužel ani **rámcový vzdělávací program** nepřináší mnoho dobrého, dramatická výchova je pouze doplňkovým oborem bez časové dotace. Proto hodina dramatické výchovy, která navíc z pohledu rodičovské veřejnosti a i některých pedagogů ubírá hodinu některému „důležitějšímu“ předmětu, není většinou vítána.

Při tvorbě portfolia je dobré přemýšlet, jak je rodičovskou veřejností předmět Dramatická výchova vnímán. Podle zjištěných informací doplníme portfolio o potřebné informace v písemné formě.

Informace pro rodiče a jiné čtenáře portfolia by měla být viditelná okamžitě po otevření. V případě papírových desek se k využití nabízí rubová strana desek, na kterou můžeme nalepit potřebné informace. Rubová strana je viditelná ihned po otevření desek.

Jaké informace jsou správné? Naším cílem je přesvědčit veřejnost o rovnoprávném postavení dramatické výchovy mezi ostatními předměty. K tomu účelu je vhodné využít odbornou definici, která je srozumitelná i pro laickou veřejnost. Domnívám se, že velmi vhodnou je **definice Evy Machkové**: *„Dramatická výchova je učení zkušeností, tj. jednáním, osobním, nezprostředkovaným poznáváním sociálních vztahů a dějů, přesahujících aktuální reálnou praxi zúčastněného jedince. Je založena na prozkoumávání, poznávání a chápání mezilidských vztahů, situací a vnitřního života lidí současnosti i minulosti, reálných i fantazií vytvořených. Toto prozkoumávání a poznávání se děje ve fiktivní situaci prostřednictvím hry v roli, dramatického jednání v situaci. Je to proces, který může, ale nemusí vyústit v produkt (představení). Cíle dramatické výchovy jsou pedagogické, prostředky dramatické.“* (Machková, 1998, s. 32) Uvedená definice nabízí komplexní informace o dramatické výchově srozumitelnou formou.

2.4 Dramatická výchova z pohledu rodičů

Předmět Dramatická výchova je veřejností stále chápán jako „hraní si na herce“, jako dramatizace předkládaných textů. Abychom mohli uvedená paradigmatata vyvrátit, shrňme si, co je dramatická výchova a jaká teoretická východiska můžeme použít. Statut rovnoprávného předmětu posílíme odbornou definicí, která bude sice odborná, ale srozumitelná i pro laika. Pro porovnání uvádím dvě definice.

„Dramatická výchova je učení zkušeností, tj. jednáním, osobním, nezprostředkovaným poznáváním sociálních vztahů a dějů, přesahujících aktuální reálnou praxi zúčastněného jedince. Je založena na prozkoumávání, poznávání a chápání mezilidských vztahů, situací a vnitřního života lidí současnosti i minulosti, reálných i fantazií vytvořených. Toto prozkoumávání a poznávání se děje ve fiktivní

situaci prostřednictvím hry v roli, dramatického jednání v situaci. Je to proces, který může, ale nemusí vyústit v produkt (představení). Cíle dramatické výchovy jsou pedagogické, prostředky dramatické.“ (Machková, 1998, s. 32)

Machková na prvním místě uvádí **učení zkušeností**, které prožívá samotný **účastník svým jednáním společenských vztahů a činností**. Zkušenost nabývá větších rozměrů než je vlastní zkušenost účastníka. Umožňuje účastníkovi **prozkoumávání, poznávání a pochopení mezilidských vztahů**. Prozkoumává reálný život, umožňuje poznávat i minulost a to jak v reálném čase, tak i v čase stvořeném ve fantazii. Dramatická výchova nemusí vždy skončit divadelním představením. Definice E. Machkové je **komplexní a srozumitelná**.

„Dramatická (resp. divadelní) výchova je systém řízeného, aktivního uměleckého, sociálního a antropologického učení dětí či dospělých založený na využití základních principů a postupů dramatu a divadla se zřetelem na jedné straně: ke kreativně-uměleckým (divadelním a dramatickým) a k pedagogickým (výchovným či formativním) požadavkům a na druhé straně: k bio-psycho-sociálním podmínkám (individuálním i společným možnostem dalšího rozvoje zúčastněných osobností).“ (Valenta, 2008, s. 40)

Definice J. Valenty je obsáhlá a její použití je spíše určeno pro odbornou veřejnost. Na laika bude **působit vědecky** a informace o využití základních principů a postupů dramatu a divadla jejich názory na dramatickou výchovu spíše posílí. Uvedenou definici bych nedoporučovala v portfoliu použít.

Definice E. Machkové hned v úvodu **uvádí zkušenost**, která může mít pozitivní ohlas u laiků. Vzpomeňme si na malé dítě, kterému maminka říká: „Nesahej na horkou plotýnku.“ Dítě neposlechne, maminčina slova vnímá spíše jako výzvu. Jakmile na plotýnku sáhne, spálí se a od té chvíle začne být opatrné. Získalo zkušenost, ale se zraněním. Oproti tomu dramatická výchova nabízí **učení pro život zkušeností bez možného zranění na těle či na duši**.

Důležité postavení dramatické výchovy v **moderní pedagogice vystihuje text R. Marušáka:**

„Dramatická výchova je založena na učení celostním, zkušenostním kooperativním, vychází z holistických principů, pojetím procesu vychází zejména z konstruktivistických konceptů vyučování. Dramatická výchova klade do středu procesu žáka, dítě, studenta, samotného účastníka procesu. Ten je vnímán jako subjekt procesu, jako individualita se svými potřebami, zájmy, znalostmi, dovednostmi, postoji, hodnotami. V ohnisku pozornosti je péče o proces, jeho kvalitu ve vztahu k subjektu procesu, jeho možnostem a horizontům.“ (Marušák, 2010, s. 37)

Další informace, které lze rodičům předložit, jsou informace o emoční inteligenci. Emoční inteligence je schopnost a dovednost vnímat, poznávat vlastní i cizí pocity, emoce a podle nich jednat. V Americe sklidila velký ohlas kniha **Daniela Golemana Emoční inteligence**. V publikaci se dočteme o tom, že na našem praktickém uplatnění v životě je důležitější emoční inteligence než IQ. Každý z nás se ve svém životě potkal s osudy svých spolužáků, kteří Golemanovo tvrzení potvrzují. Mnohdy premiant třídy má horší profesní uplatnění než spolužák se špatnými výsledky. Což souvisí s emoční inteligencí. Zkusme rodičům položit k zamyšlení následující otázku: *„Co jsme schopni změnit, abychom umožnili našim dětem úspěšnější a šťastnější život? Proč například někteří vysoce inteligentní lidé jdou v životě z jednoho zklamání do druhého, zatímco lidem s nižším IQ se vede až překvapivě dobře?“ (Goleman, 1997, s. 9)*

Goleman uvádí výčet schopností, které můžeme v dětech pěstovat a připravit jim tak lepší základ pro praktický život.

Schopnosti k rozvoji emoční inteligence:

- **znalost vlastních emocí** – sebeuvědomění (umožní žákům zlepšit rozlišit a vyjadřovat vlastní emoce, lépe pochopit vlastní pocity, rozlišit mezi city a činy);

- **zvládání emocí** (žáci se lépe vyrovnají s frustrací a vztekem, lépe ovládají své pocity, lépe zvládají stres, mají pozitivnější city nejen k sobě, ale i k ostatním);
- **schopnost sám sebe motivovat** (žáci jsou schopni se soustředit, více se kontrolují, mají lepší školní výsledky);
- **vnímavost k emocím jiných lidí – empatie** (žáci jsou schopni nahlédnout na problém i z hlediska někoho jiného, jsou citlivější k pocitům jiných, jsou schopni naslouchat druhým);
- **umění mezilidských vztahů** (žáci jsou úspěšnější v řešení konfliktů a urovnávání sporů, jsou asertivnější a schopni efektivnější komunikace, jsou starostlivější a ohleduplnější, oblíbenější a přátelštější). (Goleman, 1997, s. 50 – 51)

Právě dramatická výchova může efektivně rozvíjet uvedené schopnosti. Nabízí témata a náměty, které se zabývají druhými lidmi, jejich potřebami, city, životními situacemi a hledáním jejich řešení. Dramatická výchova se zabývá životem a světem jak současným, tak minulým, ale i budoucím. Uvedené schopnosti emoční inteligence slouží stejně jako dramatická výchova osobnostnímu a sociálnímu rozvoji jedince. (Machková, 2013, s. 19)

3. Možnosti portfolia v dramatické výchově

Portfolio v dramatické výchově tvoří rozmanitý soubor produktů žáka. Obohacuje dramatickou výchovu o zpětné ohlédnutí za danou lekcí. Nejen tady a teď, ale i potom. Umožňuje stejně jako dobré drama v divadle nechat „zasáhnout“ působit, „uzrát“ a zhodnotit danou lekcí i s odstupem času. Portfolio tím obohacuje dramatickou výchovu a podporuje osobnostní a sociální rozvoj žáků. Portfolio umožňuje žákům rozvíjet vlastní tvořivost a originalitu.

3.1 Sdílení portfolia mezi žáky

Nejdůležitějším adresátem portfolia je samotný žák. Po určité době nasbíral do svého portfolia dostatek materiálů, které prezentují jeho práci z hodin dramatické výchovy. Pokud do svého portfolia nasbíral i jiné materiály, které reflektují jeho zájmy a aktivity mimo školu, je dobré dát žákům prostor k prezentaci mezi sebou.

Lekce, která bude věnovaná sdílení portfolií mezi žáky, může být zahájena prolístováním svého portfolia s otázkou: „Jak by si pojmenoval své portfolio?“ Žáci zkusí vymyslet metaforu ke svému portfoliu. Můžeme doplnit, kdyby bylo zvířetem, květinou aj. Jako zdroj k této lekci můžeme využít příběh Pipi Dlouhé punčochy, která si se svými přáteli Tomym a Anikou hraje na „píditele.“ Na základě příběhu si děti mohou zahrát na „píditele“ a zjistit něco zajímavého z portfolia svých spolužáků. V závěrečné reflexi mohou žáci svá pátrání svěřit ostatním. K lekci lze připravit pracovní list, na kterém bude velká lupa „píditele“, který do ní zaznamená výsledky svého bádání.

Cílem sdílení je ohlédnutí se za minulou činností, její rekapitulace a zhodnocení. Žák se učí sám od sebe, ale i od ostatních. Lekce podpoří osobní vztah k portfoliu a bude motivací k další tvořivosti.

4. Příprava lekce pro děti s vědomím založení do portfolia

Základním kamenem při výstavbě dramatu je hledání a formulace tématu společně s cílem a námětem.

K. Bláhová uvádí 3 hlavní kroky při tvorbě dramatu:

1. *„Hledání a formulace tématu, námětu a cíle (O čem a proč budeme hrát, co chceme, aby se děti tím naučily?).*
2. *Určení základního dějového obsahu (Jak se bude děj vyvíjet, jaké bude jeho řazení? = syžet).*
3. *Výběr metod a technik (Jaké metody a techniky použijeme ke strukturování dramatu?).“ (Bláhová, In Koťátková 1998, s. 94)*

Při přípravě lekce pro portfolio bychom doplnili druhý a třetí bod o otázku: „Jaký výstup z lekce je možné použít pro portfolio? Která záznamová metoda a technika bude vhodná k zpracování a následné archivaci?“

Hledání vhodného zdroje

Zdrojem se nám mohou stát situace každodenního života nebo prostředí, ve kterém žáci žijí. Inspirací mohou být problémy, které se v dané skupině řeší. Mezi další zdroje patří učebnice, časopisy, noviny, televize, film, divadlo. Významným zdrojem je umělecká literatura, literatura pro děti a mládež. Dobrý příběh je základním kamenem pro dobrou lekci. (Tomková, In Koťátková 1998, s. 158 – 193)

Ve svých lekcích většinou využívám literární text. Jedním z důvodů je, že hodina dramatické výchovy je většinou časově dotovaná z předmětu český jazyk a literatura. Druhý důvod je v možnosti zkoumání mezilidských vztahů v jiném než běžném životě. Mým cílem je, aby žáky text oslovil, obohatil, donutil je přemýšlet a inspiroval je k tvůrčí aktivitě na pracovních listech. Nejvyšším cílem je, pokud žáka lekce inspirovala k četbě.

Předlohou nazýváme literární dílo, které se stává východiskem pro lekci. Dalšími důležitými pojmy jsou téma a námět.

Vysvětleme si pojmy téma a námět. Pojmeme téma chápeme odpověď na otázku: „O čem příběh pojednává?“ V dramatické výchově hovoříme o výsledku činnosti účastníka, např. v lekci Strach se jedná o sdělení, že strach má velké oči. Chápeme tím zjištění, které žákům lekce sděluje. Téma obohacuje žákovo uvažování, citění a pohled na svět. Námětem (= látkou) rozumíme věcný obsah díla. Jde o mimoliterární skutečnost, na které stavíme lekci. Většinou jsou v příběhu jen naznačeny. (Machková, 2000, s. 12)

Kde hledat vhodný literární text?

Cest k nalezení vhodného textu se nabízí několik, jednou z nejjednodušších cest je **čítanka**. V čítance se většinou jedná jen o krátké ukázky, které nás mohou inspirovat k tvořivé práci s textem. Ukázka nás může dále motivovat k četbě a prozkoumání celé knihy, z které ukázka pochází. S nabídkou kvalitního textu nás často seznámí samotní žáci, kolega aj. (Marušák, 2010, s. 51)

Machková dělí látky dle zdroje, ze kterého pochází. Látky **původní** tzv. originální, které vytvořil učitel nebo skupina. Inspirací při jejich tvorbě jsou náměty ze života, zjištěné z médií, obrazový materiál, předmět, kostým, krajina. Druhou skupinu tvoří náměty **převzaté z literatury**. Třetí skupina je tvořena kombinací prvních dvou skupin – tzv. **kombinované**. Poslední skupina je stanovena **osnovami a učebním plánem**. (Machková, 2000, s. 23)

4.1 Pracovní list

Obsah portfolia v dramatické výchově tvoří pracovní listy, které jsou průkazným dokladem z proběhlé lekce.

Vizuální podobu listu plánujeme s ohledem na cíl lekce. Pracovní list v portfoliu uvidí nejen účastník, ale i další nezúčastněné osoby. Pro každého by z pohledu na pracovní list mělo být jasné, jaký byl cíl dané lekce.

Pokud máme jasno, jaký je cíl a jaká bude jeho vizuální podoba na pracovním listu, je třeba se zabývat otázkou, pro koho je pracovní list určen. Velmi důležitým adresátem je **účastník** lekce, jeho věkové zvláštnosti, potřeba skupiny aj. Uvažujeme, jaké jsou jeho schopnosti, možnosti či omezení k splnění úkolu na pracovním listu. Nepřímými adresáty jsou rodiče, kolegové, vedení školy či zaměstnanci České školní inspekce.

Zdroj námětu je důležitý zejména proto, že může motivovat k dalšímu prozkoumávání i mimo školu (např. motivovat žáka k četbě).

Pracovní list by měl zachytit žákovu **zkušenost, reflexi z proběhlé lekce**. Jak je uvedeno v kapitole Metody a techniky dramatické výchovy, budeme vybírat z metod a technik označovaných J. Valentou jako metody a techniky doplňující. Patří mezi ně Metody graficko – písemné a Metody materiálově – věcné.

Informace o čase přináší v portfoliu sdělení o **pokroku žáka v jeho postojích a názorech**.

Uvedení jména žáka na pracovním listu je důležité pro další manipulaci s listy a případným vypadnutím listu z portfolia.

Sebereflexe žáka přináší ohlédnutí za **osobním prožitkem, vlastní zkušeností**. Může odpovídat na otázky: „Co jsem se naučil(a)? Jaké poučení jsem v lekci našel/našla?“

Během tvorby **pracovního listu**, bychom měli mít na paměti těchto několik důležitých **faktorů**:

- pracovní list by měl být tvořen **v souladu s cílem hodiny**,

- během tvorby se zabýváme otázkou, kdo je **adresátem**, pro koho je pracovní list určen,
- z pracovního listu by mělo být zřejmé, z jakého **zdroje byl námět čerpán**,
- pracovní list by měl **zachytit žákovu vlastní zkušenost z lekce**,
- pracovní list by měl obsahovat **informaci o čase**,
- na listu by mělo být uvedené **jméno žáka**,
- **sebereflexe** neboli **ohlédnutí za proběhlou činností**, potvrzení žákovy nabyté zkušenosti.

Na co bychom si měli při vytváření pracovního listu dát pozor:

- z listu by se žák **neměl v průběhu lekce dozvědět informace**, které mohou **ovlivnit další průběh lekce**,
- **nemanipulovat žákovu fantazii, představivost dle uvedených informací z listu.**

5. Úskalí při zavádění portfolia

Při tvorbě prvního portfolia jsem na úvodní stránku dala omalovánku maňáska, který měl tělo rozdělené na několik malých částí. Na druhé straně byla uvedena informace o dramatické výchově. Pod definicí byl seznam klíčových kompetencí, který končil tabulkou s vysvětlením, že každá hodina bude rozvíjet některé z klíčových kompetencí. Cílem bylo postupně vybarvovat tělo maňáska dle rozvíjených kompetencí. Postupem času se ukázalo, že nápad není dost dobře realizovatelný. Ve vymezeném čase jedné vyučovací hodiny (45 minut) bylo nereálné realizovat lekci včetně pracovního listu a mít ještě dostatek času k vybarvení několika políček na těle maňáska. Na základě vlastní zkušenosti bych raději volila jiný způsob jak rodiče a ostatní čtenáře informovat o klíčových kompetencích. Můžeme využít razítka, která budou představovat určitou kompetenci (nejlevnější a nejrychlejší metoda). Využít lze různé samolepky. Na konci určitého období pošleme rodičům po žácích portfolio domů. V úvodním dopise napíšeme, které kompetence byly v daném období rozvíjené.

Zpočátku jsem portfolia nechávala dětem, aby si je na hodiny nosily. Praxe ukázala, že je lepší portfolia skladovat ve třídě, aby k nim děti (rodiče) měly přístup. Za určité období lze portfolia posílat domů k nahlédnutí. Když si děti nosily portfolia domů, běžně se stávalo, že si ho na příští hodinu několik dětí zapomnělo.

Práce s portfolii mě naučila velmi dobrému time managementu. Někdy jsem musela lekci navrhnout tak, aby se dalo příště navázat. Pro práci s pracovním listem jsou výhodnější dvě vyučovací hodiny nebo celodenní projekty.

První pracovní listy neobsahovaly datum a jméno žáka, když si náhodou žák zapomněl portfolio doma nebo list vypadl z portfolia, bylo těžké najít vlastníka listu.

Největším problémem byly euroobaly, které jsem zpočátku používala. Pro většinu dětí byl problém vložit list dovnitř. Obvykle jsem celou přestávku zakládala listy do euroobalů. Postupně se sice jemná motorika dětí zlepšovala, ale po první zkušenosti jsem od euroobalů odstoupila.

Podobnou zkušenost jsem měla s úložným systémem, první portfolia jsem archivovala v plastových rychlovazačích. Při používání se ukázalo, že jsou nevhodné pro další práci s listy. Nakonec se ukázalo, že nejlepším řešením jsou papírové desky.

Práce s portfolii znamená větší nároky na čas, vyžaduje zapáleného pedagoga, který čas navíc vnímá jako smysluplný. Čas, který prospěje nejen předmětu, ale bude prospěšný i pro osobnostní a sociální rozvoj žáků.

6. Rozhovor s rodiči nad portfoliem

Založili jsme portfolio a po nějakém čase v něm máme dostatek materiálů – artefaktů, které si zaslouží prezentaci. Když jsem zakládala první portfolio, bylo mým hlavním cílem přesvědčit rodiče o smysluplnosti předmětu Dramatická výchova. Portfolia jsem skladovala na dostupném místě ve třídě, aby k němu měl každý žák či rodič volný přístup.

K prezentaci portfolioa můžeme využít **třídních schůzek, individuálních konzultací s rodiči nebo portfolio pošleme domů k nahlédnutí.**

Třídní schůzky jsou nejčastějším způsobem, kdy se rodiče mají možnost seznámit s portfoliem. Před třídními schůzkami můžeme s žáky připravit krátký dopis, který děti samy napíší a vloží do portfolioa. O obsahu dopisu můžeme nejprve diskutovat. Položíme dětem otázku: **Co byste chtěli z portfolioa rodičům ukázat a proč? Napište rodičům dopis a popište jim, na který pracovní list jste pyšní a proč. Zkuste poprosit rodiče o odpověď.**

Tento způsob jsem několikrát využila a bylo krásné, jak rodiče před zahájením třídních schůzek prohlíželi portfolioa, porovnávali listy s ostatními rodiči a nakonec psali zprávu pro děti. Druhý den se děti těšily na dopisy od rodičů a navzájem si je předčítaly.

Během třídních schůzek máme velkou možnost rodičům předmět Dramatická výchova lépe představit. Můžeme rodičům představit témata, kterým jsme se věnovali, témata, kterým se teprve budeme věnovat. Rodiče se mohou stát aktivními partnery a doporučit nám témata, která se jim zdají být důležitá. Pokud máme ve třídě interaktivní tabuli, lze rodičům promítnout fotografie z jednotlivých lekcí a doplnit je komentářem.

Individuální konzultace s rodiči se konají za přítomnosti pedagoga a rodiče(ů), Ideální je, pokud setkání probíhá v tzv. trojúhelníku (učitel – rodič – žák). Hlavní slovo v takovém setkání má žák, který představuje své portfolio. Prezentuje jednotlivá témata.

Při setkání se snažíme o příjemnou atmosféru a postupujeme podle osvědčených postupů:

1. Přivítáme rodiče, můžeme nabídnout kávu, čaj, sušenky nebo jiné pečivo.
2. Poprosíme žáka, aby představil své portfolio.
3. Pokládání otázek ze strany rodičů, učitele.
4. Oceníme práci dítěte v dramatické výchově. (Kreisllová, 2008, s.49)

Žáka můžeme pobídnout vhodnými otázkami např.: „Co bys nám ukázal(a) ze svého portfolio? Na jaký list jsi pyšný(á)? Proč sis vybral(a) tento list? Když porovnáš své první práce a současné, co bys k nim řekl(a)? Jak bys charakterizoval(a) své portfolio?“

Další variantou je **poslání portfolio domů**. Někteří rodiče jsou zaneprázdnění a nemají možnost přijít do školy. Dramatickou výchovu může učit jiný než třídní učitel, v takovém případě je vhodné využít poslání portfolio domů. Pokud posíláme portfolio domů, doplníme ho o **dopis pro rodiče a formulář**, který nám poskytne zpětnou vazbu.

6.1 Úvodní dopis pro rodiče – posíláme portfolio domů

Dopis a formulář pro rodiče byl vytvořen podle knihy V. Krejčové, J. Kargerové: „Začít spolu“. Dopis a formulář byl upraven pro účely portfolio k dramatické výchově. (Krejčová, Kargerová, 2003, s. 124 – 126)

Ukázka dopisu:

Jméno dítěte:

Vážený rodiče, datum:

Vaše dítě Vám domů přineslo své portfolio z dramatické výchovy, abyste se mohli podívat, jakým tématům jsme se společně věnovali. Portfolio tvoří soubor prací Vašeho dítěte z předmětu Dramatická výchova.

Prosím, prohlédněte si portfolio společně s Vaším dítětem. Diskutujte s ním o jeho pracích a odpovězte, prosím, na několik otázek ve formuláři, který k portfoliou přikládám. Portfolio, prosím, vraťte do školy s formulářem nejpozději

Děkuji Vám za spolupráci.

Se srdečným pozdravem

Ukázka formuláře pro rodiče:

FORMULÁŘ PRO RODIČE

Datum:

Jméno žáka:

Prosím, zodpovězte následující otázky:

Prohlíželi jste si portfolio z dramatické výchovy společně s dítětem?

Který pracovní list Vás nejvíce zaujal?

.....
.....

Proč nebo čím Vás zaujal?

.....

Jaké téma podle Vás bylo pro Vaše dítě důležité?

.....

Jaké téma byste doporučil(a), abychom prozkoumali?

.....

Máte nějakou otázku k portfolio?

.....

Prohlédl(a) jsem si portfolio a vracím jej s tímto formulářem.

.....(rodič)

Děkuji Vám za čas, který jste věnovali vyplnění dotazníku.

UKÁZKY LEKCÍ

7. Tvorba pracovního listu v praktických ukázkách

První ukázkou tvoří pohádka **Miloše Kratochvíla Nebezpečná přímluva**. Při výběru námětu pro mě bylo stěžejních několik důvodů. Prvním bylo složení skupiny, která byla velmi nesourodá, každý vnímal jen sebe a své zájmy. Ve třídě jsem řešila velké množství konfliktů. Někteří trpěli malou sebedůvěrou ve své schopnosti. S dětmi jsem hrála různé sociální hry k upevnění dobrých vztahů ve třídě.

Dalším důvodem byla chystaná beseda se spisovatelem Milošem Kratochvílem. Chtěla jsem, aby se děti seznámily s jeho tvorbou. Oba mé požadavky na námět splnila pohádka *Nebezpečná přímluva*.

7.1 Lekce: Nebezpečná přímluva

Literární zdroj: Miloš Kratochvíl: *Nebezpečná přímluva*

Časová dotace: 1-2 vyučovací hodiny (záleží na počtu žáků ve třídě)

Věková skupina: od 1. ročníku ZŠ

Cíl:

A. pedagogický:

- žáci jsou schopni pracovat ve dvojici
- hledají a napíší dobré vlastnosti svého spolužáka
- seznámí se před besedou se spisovatelem M. Kratochvílem s jeho tvorbou

B. dramatický:

- žáci jsou schopni spolupracovat a domlouvat se při práci
- žáci jednají v roli a fiktivním prostředí
- žáci vytvoří krátkou improvizovanou etudu

- někteří žáci svou etudu prezentují ostatním

Klíčové kompetence:

Kompetence k řešení problémů:

- *vnímá nejrůznější problémové situace ve škole i mimo ni, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách, promyslí a naplánuje způsob řešení problémů a využívá k tomu vlastního úsudku a zkušeností*
- *kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, je schopen je obhájit, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů zhodnotí*

Kompetence komunikativní

- *formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu*
- *naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse, obhajuje svůj názor a vhodně argumentuje*

Kompetence sociální a personální

- *účinně spolupracuje ve skupině,*
- *podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevňování dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytne pomoc nebo o ni požádá*
- *přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají*

- *vytváří si pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebedůvěru a samostatný rozvoj; ovládá a řídí svoje jednání a chování tak, aby dosáhl pocitu sebeuspokojení a sebeúcty*

Kompetence občanská

- *respektuje přesvědčení druhých lidí, váží si jejich vnitřních hodnot, je schopen vcítit se do situací ostatních lidí*

Pracovní list

Když jsem přemýšlela, jakou podobu má mít pracovní list k lekci, vycházela jsem **z cíle hodiny**. Pracovní list by měl **uchovat krásná slova**, která napíše druhý z dvojice. Právě motivace žáků, kteří píšou nejlepší vlastnosti o druhém tak, aby byl jejich spolužák u krále zaměstnán, je oprostí od možných negativních slov. Pracovní list žáci doplní jménem spisovatele Miloše Kratochvíla a názvem pohádky Nebezpečná přímiluva. Po žácích jsem chtěla doplnění ze dvou důvodů: jedním bylo procvičení psaní písmen a druhým bylo využití více smyslů k zapamatování jména spisovatele a názvu pohádky.

Druhou stranu pracovního listu tvoří žákovo sebehodnocení k dané lekci. Pomocí instrukcí kreslí obličej, z kterého lze vyčíst, jak hodnotí svou práci a celou lekci.

Téma: Jaký úkol jsme ochotni splnit, abychom se měli lépe? Kamarádství a vzájemná spolupráce.

Osnova pro tvorbu lekce (*kurzívou jsou napsané otázky, které mě napadaly při čtení*):

4. *Cesta z vesničky do města. Jak vypadá chudá vesnice, ze které se chodí do města?*
5. *Florian pracuje u krále Viléma jako komoří. Co tomu říkají obyvatelé vesnice? Cesta z města je daleká, jsou všechny informace pravdivé?*
6. *Přimlouvání Floriana za bratry Vojtěcha a Matěje. Váhali bratři s opuštěním vesnice? Měli nějaké obavy?*

7. Úkol krále – useknutí ruky. *Opravdu vždy víme, co říkáme? Chápeme význam našich slov?*
8. Chytré řešení Vojtěcha. *Jak je důležité mítí Filipa!*
9. Vojtěch je zaměstnán jako první dvorní rádce.

Expozice (úvod): Dnes společně prožijeme příběh, který se odehrává v chudé vesnici.

Diskuse: Jak to vypadá v chudé vesnici?

Od dětí by mělo zaznít, že tam lidé nemají práci, jsou chudí, nemají co jíst... Pokud některá informace nezazní, učitel shrne, co děti řekly např. „Všechno, co jste řekli, je pravda, lidé se v této vesnici měli velmi špatně...“ a doplní informaci, která nezazněla.

Obměna: Lze dětem ukázat zabalený kousek ztvrdlé kůrky chleba v šátku, kapesníku, kousku plátna (můžou hádat, co je v něm), který je největším bohatstvím jednoho z obyvatel vesnice. Jak asi vypadá vesnice, kde je ztvrdlá kůrka chleba největším bohatstvím?

Vyprávění: Z každé vesnice vede cesta do velkého města a touto cestou se jednoho dne vydal mladík jménem Florian. Měl velké štěstí, došel do velkého města a získal dobře placenou práci u krále - stal se komořím.

Diskuse: Co dělá komoří? Děti říkají, co dělá člověk, který pracuje na zámku jako komoří.

Průběh: Práci komořího hezky popsal jeden chlapec, který řekl, že když je komoří - stará se o komory.

Hra v roli: Vesnické drby - do vesnice se dostala zpráva, že Florian měl velké štěstí a pracuje na zámku. A jak to na vesnici bývá, každý si k této zprávě něco přidal a vyprávěl to ostatním. Děti se stanou obyvateli vesnice a s kým se potkají, vyprávějí mu, co slyšely o Florianovi. Učitel se v této aktivitě zapojí mezi děti.

Diskuse: Co jste se dozvěděli o Florianovi?

Průběh: Vesnické drby - Od dětí zaznělo, že Florian si bude brát princeznu, dostal půlku zámku, je milionář. Bylo vidět, že vymyšlení pro ně bylo velmi zábavné. Každý se snažil přidat nějakou zaručenou informaci.

Vyprávění: Zpráva se dostala i ke dvěma bratrům - Vojtěchovi a Matějovi. Bratři žili ve velké chudobě, a když se dozvěděli zprávu o Florianovi, začali uvažovat, že by se vydali stejnou cestou jako Florian.

Hra v roli: Děti udělají dvojice, sednou si k sobě zády, domluví se, kdo z nich bude Vojtěch, kdo Matěj a diskutují, zda se vydají na cestu jako Florian.

Průběh: Bylo zajímavé děti pozorovat, když jeden řekl nějaký nápad, druhý se snažil upozornit na nebezpečí, která je mohou čekat. Na druhou stranu se domnívali, že něco je třeba změnit. Nechtějí žít v chudobě.

Po chvíli si sedneme do kruhu a dvojice, která nám chce předvést, jak se domlouvali jako bratři Matěj s Vojtěchem, prezentuje svůj rozhovor ve středu kruhu.

Průběh: Měli jsme možnost vidět hodně dvojic, dialogy si byly velmi podobné. Na jedné straně bratři chtěli opustit vesnici, na druhé straně se obávali toho, co je čeká.

Vyprávění: Bratři se nakonec rozhodli, že zkusí štěstí a vydají se stejnou cestou jako Florian. Ve městě se setkají s Florianem, který jim slíbí, že se za ně u krále přimluví.

Příprava na audienci u krále: Každý dostane prázdný linkovaný list formátu A 6 a jeho úkolem je napsat o druhém z dvojice velkou chválu. Napíše jeho nejlepší vlastnosti, takové, aby král, až to uslyší, bratra zaměstnal. (*Konec jedné vyučovací hodiny.*)

Průběh: Hodně dvojic pracovalo i přes přestávku, chodili se poradit jak napsat některé slovo nebo jak vlastnost jednoduše formulovat.

Audience u krále: Učitel v roli krále sedí na královském trůnu, dvojice stojí za sebou v zástupu a čekají na audienci u krále.

Král u každé dvojice začíná otázkou: „Co vás přivedlo na můj zámek? ... Jaký je tvůj bratr? Proč bych ho měl zaměstnat? ...” Audienci král končí otázkou: „Opravdu jste ochotni splnit jakýkoliv můj úkol?“ Poté je vyzve, aby se posadili kolem a přijali pohostinství na zámku, dokud se král nerozhodne, zda je zaměstná na svém zámku. Po audienci všech dvojic učitel v roli krále poznamená: „Slyšel jsem velmi pochvalná slova, ale opravdu splníte všechna má přání?”

Průběh: Jako učitel v roli jsem jim řekla, že je vítám, ale práci mohou dostat jen ti, kteří se umějí chovat na královském zámku. Byla jsem překvapená, jak dokázali být potichu a stát v zástupu za sebou. Každé dvojice jsem se ptala, zda jsou opravdu ochotni splnit jakýkoliv úkol. Všichni svorně odpovídali - ano.

Vyprávění: Bratři stejně jako vy slibovali, že splní všechna přání, která od krále dostanou. Král tedy vzal zlatáček a řekl: „Tady máš zlatáček a meč, nyní usekni svému bratrovi pravou ruku.”

Rozhodnutí: Děti se rozmístí v prostoru (dle zadání učitele) podle svého rozhodnutí na tři skupiny:

- zda by bratrovi usekly ruku,
- neusekly by bratrovi ruku,
- nemůžou se rozhodnout.

Každá skupina, která vznikne, si společně sdělí důvody, proč se tak rozhodla, a vybere svého mluvčího, který tyto důvody sdělí ostatním.

Průběh: Z přečteného textu zůstali sedět jako opaření. Skupiny byly při závěrečném rozhodnutí početně vyrovnané. Skupina, která se rozhodla, že bratrovi usekne ruku, prohlásila, že už nechtějí žít v chudobě, chtějí být milionáři, mít se dobře. Skupina, která se rozhodla, že králův úkol nesplní, prohlásila, že peníze nejsou všechno a že třeba najdou jinou práci. Poslední skupina, která se nemohla rozhodnout, uvedla, že by chtěli králův úkol splnit, ale nechtějí ublížit bratrovi. Na druhou stranu, ale už nechtějí žít v chudobě.

Kruhová diskuse: A jak si myslíte, že se zachovali bratři Vojtěch s Matějem?

Vyprávění: Vojtěch se ujal slova a řekl králi: „Zdá se, že nás čeká u vašeho dvora pohodlný život. Doma ve vsi jsme se sotva užívali, i když jsme pracovali od rána do večera oběma rukama, ale u královského dvora nás asi čeká tak málo práce, že se dá zvládnout levou rukou!” Král se usmál, sebral Vojtěchovi meč z ruky a řekl: “Vidím, že jsi velmi chytrý. Staneš se mým rádcem.” A tak oběma bratrům zůstaly obě ruce a chytrý Vojtěch se stal pravou rukou krále - jeho rádcem.

Společná reflexe: Proč král žádal takový úkol? Proč král udělal Vojtěcha svým rádcem? Proč bratři králi řekli, že splní jakýkoliv úkol? Už se vám někdy stalo, že po vás někdo chtěl úkol, který jste nemohli nebo nechtěli splnit? Jak jste to řešili, abyste zůstali kamarádi? Jak myslíte, že by se v takové situaci zachoval chytrý Vojtěch?

Pracovní list: Na závěr hodiny odevzdá každý list A6, kam psal pochvalná slova tomu, o kom psal, ten si jej nalepí na prázdný list A4 a doplní nadpis Miloš Kratochvíl: Nebezpečná přímluva. Z druhé strany nakreslí hodnotící obličej podle zadání na listu.

NAKRESLI OBLIČEJ

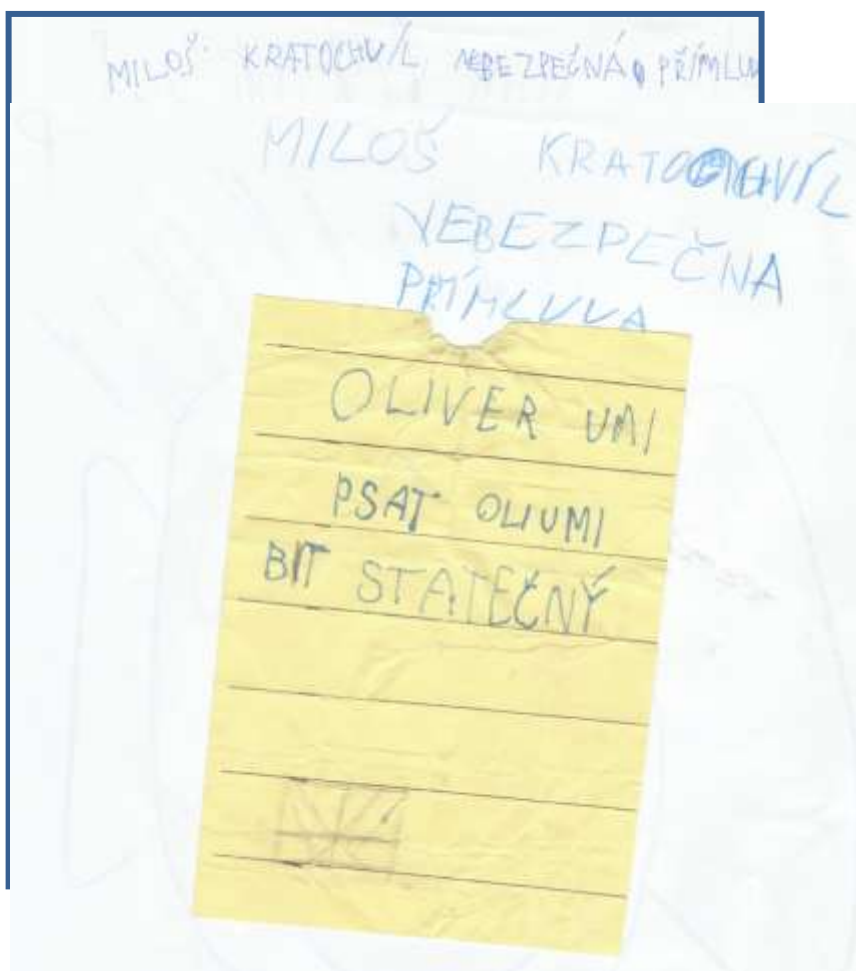
L

P

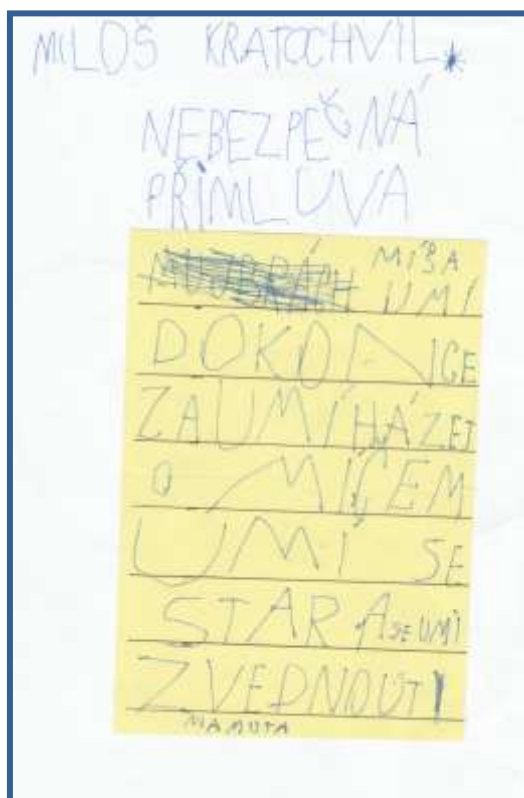
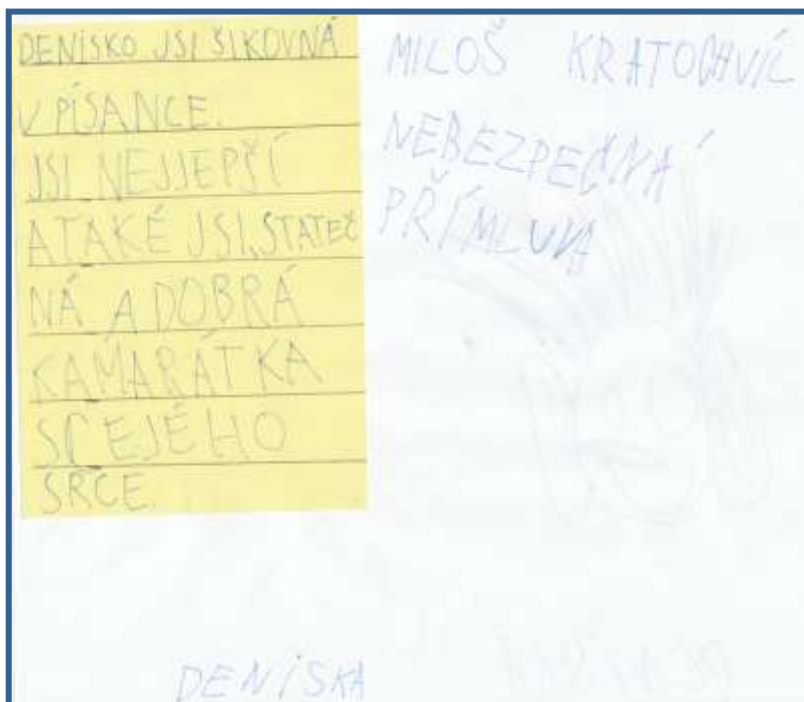
- UŠI:** JAK JSI DOBŘE POSLOUCHAL(A)? – **PRAVÉ** UCHO
STÁLA HODINA ZA POSLOUCHÁNÍ? – **LEVÉ** UCHO
- OČI:** JAK JSI BYL(A) SPOKOJEN(A) SE SVÝM CHOVÁNÍM? – **PRAVÉ**
OKO
ROZUMĚL(A) JSI VŠEMU, CO ŘÍKALA A UKAZOVALA
UČITELKA? - **LEVÉ** OKO
- ÚSTA:** JAK JSI BYL(A) SPOKOJEN(A) S TÍM, CO JSI VĚDĚL(A)
A ŘÍKAL(A)?
- NOS:** KOLIK NOVÉHO JSI „VYČENICHAL(A)“ PRO SVÉ DALŠÍ
VZDĚLÁNÍ?
- VLASY:** JAK MOC SE TI PŘI VYUČOVÁNÍ „ZJEŽILY VLASY NA HLAVĚ“
ZVĚDAVOSTÍ (JAK MOC TĚ VYUČOVÁNÍ ZAUJALO)?

Pedagogická reflexe: Hodina proběhla před plánovanou besedou se spisovatelem M. Kratochvílem. Děti velmi pěkně spolupracovaly. Žádná z aktivit jim nečinila problém. Hodina měla dopad i na posílení pozitivních vztahů mezi dětmi. Během závěrečné reflexe děti vyprávěly své zkušenosti, kdy po nich některý kamarád chtěl úkol, který nechtěly splnit (věnovat oblíbenou hračku, donést peníze...). Děti většinou takový problém řešily, že se s dotyčným již nekamarádily, pohádaly se, urazily se na sebe navzájem. Děti velmi bavilo vymýšlet řešení na konkrétní situaci, kterou někdo popsal tak, jak by ji řešil chytrý Vojtěch. I v dalších dnech při řešení konfliktů mezi žáky jsme společně zkoušeli vymýšlet, jak by situaci vyřešil chytrý Vojtěch.

Ukázky pracovních listů k lekci Nebezpečná přímluva

Význam a zhodnocení pracovního listu v portfoliu: Úkolem žáků bylo napsat krásná slova, která přesvědčí krále, aby bratra zaměstnal. Pracovní list přináší pozitivní slova, která mohou posílit sebedůvěru žáka. Na počátku školní docházky mají žáci omezenou slovní zásobu, pracovní list ukazuje a rozvíjí jejich vyjadřovací schopnosti.

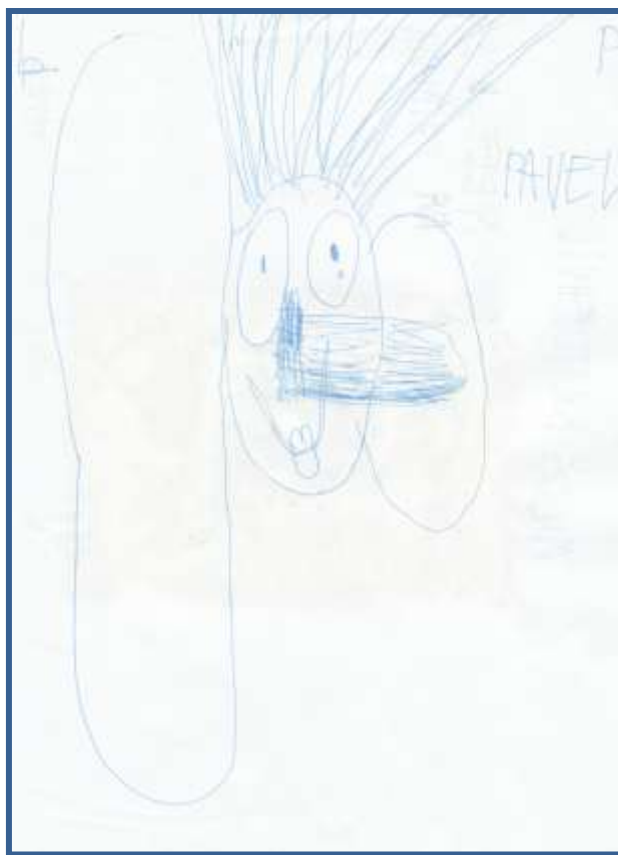
MILOŠ KRATOŇHVIČ

PAVEL
KDO PRACOVAT V(DOMĚ)
PAVEL UMI BIT ŽIKOVNI
V PRACI (VINA) STATKY
AINA: PONDĚLKO
DOSTAL NAPAD
ZE POJDEME DO
ISNA MK VABIO Praci

NEBES PEX
NA PRINLUVA

PAVEL

Význam a zhodnocení pracovního listu v portfoliu: Druhá strana pracovního listu reflektuje žákovo sebehodnocení. Pro portfolio druhá strana obsahuje mnoho chyb. Aby list plnil svou funkci, je důležité, aby na něm bylo napsané zadání, podle kterého žák obličej namaloval. Čtenář z listu nevyčte, jak se žák hodnotil. Pokud by list informace obsahoval, je z obou listů patrné, že lekci oba žáci zhodnotili pozitivně – velikost levého ucha. Z lekce si oba odnesli nějakou zkušenost, novou informaci – délka nosu.

7.2 Lekce: Strach

Literární zdroj: Crowther, Kitty: Skříp, škráb, píp a žbluňk!

Časová dotace: celodenní projekt (4 – 5 vyučovacích hodin)

Věková skupina: od 1. ročníku ZŠ

Cíl:

A. pedagogický:

- žáci jsou schopni pracovat ve dvojici
- žáci jsou schopni během hromadné improvizace spolupracovat s ostatními, jsou ohleduplní k ostatním
- na základě vlastní zkušenosti napíší radu, jak bojovat proti strachu

B. dramatický:

- žáci s pomocí zástupné rekvizity jednají v roli
- žáci s pomocí zástupné rekvizity vytvoří krátkou etudu
- někteří žáci svou etudu se zástupnou rekvizitou prezentují ostatním
- žáci improvizují během narativní pantomimy
- žáci prozkoumají strach z různých úhlů
- žáci diskutují, naslouchají druhým
- žáci rozvíjí svou fantazii a tvořivost

Klíčové kompetence:

Kompetence k řešení problémů:

- *vnímá nejrůznější problémové situace ve škole i mimo ni, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách, promyslí a naplánuje způsob řešení problémů a využívá k tomu vlastního úsudku a zkušeností*
- *kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, je schopen je obhájit, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů hodnotí*

Kompetence komunikativní

- *formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu*
- *naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse, obhajuje svůj názor a vhodně argumentuje*

- využívá získané komunikativní dovednosti k vytváření vztahů potřebných k plnohodnotnému soužití a kvalitní spolupráci s ostatními lidmi

Kompetence sociální a personální

- účinně spolupracuje ve skupině
- podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevňování dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytne pomoc nebo o ni požádá
- přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají
- vytváří si pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebedůvěru a samostatný rozvoj; ovládá a řídí svoje jednání a chování tak, aby dosáhl pocitu sebeuspokojení a sebeúcty

Kompetence občanská

- respektuje přesvědčení druhých lidí, váží si jejich vnitřních hodnot, je schopen vcítit se do situací ostatních lidí,

Pracovní list

Pracovní list vychází z cíle lekce, najít strategii pro překonání strachu. Tím, že děti budou psát rady pro Jeronýma, zbaví se strachu, že by se jednalo o ně. Získají pocit bezpečí. Tím, že si získané zkušenosti napíší, zapojí více smyslů a účinek lekce bude znásoben. Pracovní list je částečně vytvořen, obsahuje obrázek k napsání dopisu. Žákovo svobodné výtvarné vyjádření spočívá v nápisu strach a kresbě strašidla, které si potom nalepí na druhou stranu listu. Pracovní list rozvíjí i žákovu fantazii a tvořivost.

Téma: Strach má velké oči. Jak můžeme překonat strach?

Osnova pro tvorbu lekce:

Osnovu tvoří text z předlohy, doplněný kurzívou o nápady a otázky, které mě napadaly během čtení.

1. Žabák Jeroným má už zase strach. Nad rybníčkem se stmívá. *Co je strach? Jak vypadá strach? Jaké jsou fáze strachu?*
2. Maminka posílá žabáčka do hajan. Jeroným kontroluje, zda jsou dveře dobře zavřené. *Co všechno nám dodává pocit bezpečí?*
3. Poskakuje za maminkou, s ní je mu dobře. *Maminka nositelka klidu a bezpečí.*
4. Přípravy na spaní. *Jaké máme zvyklosti před spaním?*
5. Maminka ví, že se žabáček moc bojí tmy. *Jak maminka zjistila, že se Jeroným bojí tmy?*
6. Tatínek předčítá Jeronýmovi pohádku. Jeroným si přeje, aby to mohlo trvat navždy. *Jak by mohl takovou chvíli prodloužit?*
7. Tatínek popřeje Jeronýmovi dobrou noc, obejmeme ho a ujistíme ho, že je hned vedle, aby se nebál. *Jak by měl tatínek postupovat, aby se Jeroným nebál?*
8. Maminka přijde Jeronýmovi dát pusinku na dobrou noc. Jeroným chce pomazlit, pusinku, ještě pusinku a přitisknout tvářičku. Informuje ho, že nechá svítit na chodbě. *Čím ještě prodloužit chvíli s mámou? Jak to děláte doma? A co maminka?*
9. Jeroným je sám v posteli a má pocit, že je sám na celém světě. *Proč se cítí opuštěný?*
10. Jeroným slyší nějaké zvuky pod postýlkou. *Jaké zvuky by mohl Jeroným slyšet?*
11. Představuje si ve své fantazii, co je pod postelí (sladkovodní příšera, opeřený had, kostlivec z bažin). *Jak by takové strašidlo mohlo vypadat? - Zničíme svůj strach!*
12. Ze strachu ho bolí břicho. *Už vás někdy ze strachu bolelo břicho?*
13. Jde za rodiči. *Než se vydáme za rodiči, co se nám honí hlavou?*
14. Svěří se tatínkovi. *Proč jde nejdřív za tatínkem? Tatínek jako hlava rodiny, stará se o bezpečí rodiny.*
15. Tatínek mu vysvětlí, že jde jen o noční zvuky, a pošle Jeronýma zpátky do postele s tím, že až otevře oči, bude ráno. *Jak přesvědčit potomka, aby šel spát a nebál se?*
16. Jeroným pořád slyší strašidelné zvuky. *Narůstá strach, nafukuje se?*
17. Znovu jde za rodiči.

18. Tatínek je už trochu naštvaný.
19. Jeroným se třese strachy a potichoučku jde za maminkou.
20. Maminka se probudí, vezme Jeronýma do náručí. Jeroným radostně vklouzne mezi rodiče.
21. Jeroným se stále vrtí a tatínek nemůže spát.
22. Jde si lehnout do Jeronýmovy postele. Usne.
23. Probudí se a slyší stejné zvuky jako Jeroným: „Skříp, škráb, píp a žbluňk!”
24. Jde za Jeronýmem a vyzve ho, aby se s ním šel podívat, kdo dělá ty zvuky.
25. Venku odhalí, že skříp, škráb - to si krtek hloubí díru. Píp - zakřičel noční pták. Žbluňk - vyskočila stříbrná rybka.
26. Jeroným se dívá do noci a usmívá se.
27. Jeroným už se nebojí a oba usnou ukolébání šploucháním vody a vším vrzáním a pípáním.

Potřeby: krabice, látka k zakrytí krabice, jemné zelené ponožky (jedny do dvojice)

Strašidelná honička (aktivita k naladění skupiny a rozehrání): Jeden žák má babu, než se pustí do honění dětí, udělá ze sebe nějaké strašidlo se slovy: „*Skříp, škráb, píp a žbluňk!*” Když se mu podaří někoho chytit, ten se stane babou a pokusí se o další ztvárnění strašidla se stejnými slovy: „*Skříp, škráb, píp a žbluňk!*” atd.

Reflexe: Posadíme se s žáky do kruhu na zem. Zeptáme se na průběh hry. „Co je zaujalo? Jaká byla strašidla? Báł se někdo, některého strašidla?“ (pokud zazní kladná odpověď, zeptáme se proč se bál(a)). Další otázky vyvstanou během realizace.

Průběh: Při strašidelné honičce jsem slova napsala na tabuli, aby se děti mohly podívat. Abychom strašidlo slyšeli, domluvili jsme se, že budeme potichu. V diskusi od dětí zaznělo, že se nebály, protože nebyla tma. Lekce proběhla v rámci projektového dne, proto jsem zařadila ještě jednu hru k procvičení násobilky: žáci sedí na židli v kruhu, jedna židle je navíc. Žák, který má po pravé straně volnou židli, začne větu: „Bylo jedno strašidlo, mělo 6 rukou a dělalo skříp, škráb, píp a žbluňk.“ Každý žák řekne jedno slovo a posune se na volnou židli. Věta se opakuje a přidávají se strašidla 2 – 10.

Seznámení s Jeronýmem („návnada“): Učitel přinese krabici přikrytou kusem látky, kde jsou ukryté jemné zelené froté ponožky, které budou představovat Jeronýma. Učitel se zeptá: „*Je tady někdo odvážný, kdo by se odvážil sáhnout do této krabice a potom nám popsat, co tam hmatem poznal? Nesmí ale z krabice nic vyndat.*” Pokud je víc zájemců, děti napíší na lístečky své jméno, vloží do klobouku a učitel jednoho žáka vylosuje. Po aktivitě se učitel ujistí u daného žáka: „*Nemusím se bát? Můžu tam strčit ruku?*” Pokud ho žák ujistí, vyndá jednu froté ponožku, vloží dovnitř ruku a představí dětem malého žabáčka Jeronýma. (Pokud by nikdo nebyl odvážný, učitel řekne dětem, že tedy on bude odvážný a zkusí sáhnout do krabice. Průběh záleží na skupině.)

Průběh: Zájemců bylo hodně, společně jsme vybrali dívku, která si to nejvíce zasloužila. Snažila jsem se vytvořit napětí, proto jsem se opakovaně dívky ptala, zda si to nechce rozmyslet, že to může být nebezpečné. Ať dovnitř raději vsune ruku, se kterou nepíše ... Děti byly napnuté.

Seznámení s rodinou Jeronýma (improvizace): „Jeroným žije s maminkou a tatínkem. Udělejte si dvojice a každé dvojici půjčím Jeronýma. Zkuste si ve dvojici zahrát, že jste jako rodiči malého Jeronýma. Co myslíte, co se děje, když se Jeroným ráno probudí, hraje si? Co třeba dělá Jeroným odpoledne? Jak si asi nejradši hraje? Najděte si nějaké klidné místo, kde si společně vyzkoušíte, co by asi mohl Jeroným zažít během dne ve své rodině. Až uslyšíte zvoneček, vraťte se zpátky sem ke mně a sedněte si do kruhu.”

Průběh: Dvojice jsem vytvořila pomocí kartiček. Úkolu se okamžitě zhostili a zkoušeli, co všechno se dá dělat s ponožkou, která představovala Jeronýma.

Reflexe: „Co jste objevili, že dělá Jeroným ráno, odpoledne?” Necháme děti vyprávět informace o průběhu dne Jeronýma. Mezi vyprávěním můžeme podotknout: „Někdy dělá Jeroným tuto činnost a jindy zase ...” Na konec se zeptáme, zda by nám někdo chtěl ukázat malou ukázkou z průběhu Jeronýmova dne.”

Průběh: Většina dvojic chtěla ukázat kousek z průběhu Jeronýmova dne. Většinou Jeroným chtěl nový počítač, hračku. Rodiče mu něco zakazovali, přikazovali.

Vyprávění: Začalo se stmívat. Žabák Jeroným má už zase strach. Maminka posílá žabáčka do hajan. Jeroným kontroluje, zda jsou dveře dobře zavřené. Proč myslíte, že Jeroným kontroluje dveře?

Příprava do hajan (hromadná improvizace): Doprostřed kruhu dáme krabici, dnem vzhůru a navrch položíme látku. Krabice nyní bude představovat postýlku pro Jeronýma. Pokud se jedná o větší skupinu, je třeba velkou krabici nebo dvě menší, aby měl každý dostatečně velký prostor. Vyzveme děti, aby vzaly svého Jeronýma a uložili ho do připravené postýlky k spánku.

Průběh: Bylo velmi pěkné sledovat ukládání ponožky jako Jeronýma do postele, děti ho uklidňovaly, aby se nebál.

Zvukové ztvárnění strašidelných zvuků: nejprve všichni, potom polovina jako spí a druhá tvoří zvuky. Zvuky různě gradujeme.

Průběh: Obě skupiny se vystřídalily, pak jsme si sdělovali dojmy. Dětem se vybavovalo, jak večer nemohou usnout. Popisovaly svůj strach.

Učitel v roli rodiče: učitel spí a děti se stanou hromadně Jeronýmem. Děti učitele v roli vzbudí ...

Cesta zpět do postýlky (ulička, alej): Co se honí Jeronýmovi hlavou, než jde zpátky do postýlky. Žáci se rozestoupí do dvou řad proti sobě, vytvoří uličku. Učitel v roli rodiče s Jeronýmem, na koho se Jeroným podívá, řekne nahlas, co se asi Jeronýmovi honí hlavou.

Průběh: Děti nahlas vyslovovaly obavy, které samy zažívají a hledaly možnosti, jak ještě situaci s rodičem prodloužit.

Hromadná improvizace: Děti spí a učitel říká, co všechno Jeroným dělá. Podle pokynů děti hromadně předvádí. Jeroným si lehl, přikryl se a zavřel oči. Uslyšel nějaké divné zvuky, začal se převalovat ze strany na stranu. Nejprve se převaloval pomalu, ale zdálo se mu, že zvuky jsou silnější. Převaloval se velmi rychle a najednou si v posteli sedl. Vystrašeně se koukal kolem, ze strany na stranu a pak vstal z postele.

Průběh: Hromadnou improvizaci jsem záměrně protahovala. Jeroným zkoušel usnout, počítal si žabky, zkoušel si představovat nějaké hezké zážitky, několikrát kontroloval, co je pod peřinou, polštářem atd.

Kresba strašidla: Jak asi vypadalo strašidlo, kterého se Jeroným bál? Každý zkouší podle své fantazie nakreslit strašidlo. Kdo bude hotov, vrátí se na koberec. Děti dostanou papír ve formátu A5, který si potom nalepí na druhou stranu pracovního listu. Na pracovní list zatím nekreslí proto, aby se nezačaly zabývat myšlenkami na rady pro Jeronýma (ještě nenastal správný čas).

Rozhodnutí: „Vaše strašidla vyvolávají opravdu strach. Zkuste se tedy teď rozhodnout, jak se má nyní Jeroným zachovat.“ Úkolem dětí je rozhodnout se, zda: *jít znovu za rodiči, zůstat v posteli, nemohu se rozhodnout*. Rozhodnutí mají prokonzultovat ve dvojici a podle svého rozhodnutí umístí ponožky (Jeronýma) v prostoru.

Průběh: Překvapilo mě, že většina Jeronýmů (ponožek) zůstala ležet v posteli. Většina dvojic se shodla na tom, že Jeroným má zůstat ve své posteli a zkusit usnout.

Vyprávění: Jeroným se rozhodl a vypravil se za rodiči. Maminka s tatínkem už spí. Co se asi stane, až k nim Jeroným přijde?

Rodiče (pohled rodičů): Maminka a tatínek leží v posteli, co asi řeknou Jeronýmovi, když zase přijde? Vleže děti říkají, co si říká v duchu. Vsedě, co skutečně řekl(a) Jeronýmovi.

Průběh: Byla jsem zvědavá, jak děti zvládnou tento úkol. Obávala jsem se, že pro děti bude těžké oddělit, co si říká maminka s tatínkem v duchu, a co skutečně vysloví. Mé obavy se nevyplnily a děti aktivitu zvládly velmi dobře. Z jejich úst zaznělo: „Zase se nevyspíme. Co s tím klukem budeme dělat?“ „Jeronýmku, žádná strašidla přece nejsou. Neboj se!“

Vyprávění: Maminka se probudí, vezme Jeronýma do náručí. Jeroným radostně vklouzne mezi rodiče. Jeroným se stále vrtí a tatínek nemůže spát. Jde si lehnout do Jeronýmovy postele. Usne. Probudí se a slyší stejné zvuky jako Jeroným: „*Skříp*,“

škráb, píp a žbluňk!” Jde za Jeronýmem a vyzve ho, aby se s ním šel podívat, kdo dělá ty zvuky. Venku odhalí, že skříp, škráb - to si krtek hloubí díru. Píp - zakřičel noční pták. Žbluňk - vyskočila stříbrná rybka. Jeroným se dívá do noci a usmívá se. Jeroným už se nebojí a oba usnou ukolébání šploucháním vody a vším vrzáním a pípáním.

Pracovní list: „O čem byl dnešní příběh?“ Pokud zazní slovo strach, vyzveme žáky, aby ho velmi strašidelně zkusili napsat. Mohou použít strašidelnou barvu, strašidelné písmo. „Aby se už příště žabák nebál, napište mu, co má příště dělat, kdyby se zase začal bát. Co byste mu poradili?“

Diskuse: „Chce nám někdo ukázat své strašidelné písmo? Co jste napsali Jeronýmovi za radu? Měli jste někdy stejnou zkušenost jako Jeroným? Co děláte vy? Je na strachu něco hezkého? Bojí se i dospělí? Máte taky nějakou strategii - plán, když se bojíte? Už vás někdy ze strachu bolelo břicho jako Jeronýma? Strašidla si nalepte na druhou stranu listu.“

Průběh: Téma strach zaznělo okamžitě po vyslovení. Možnost napsat slovo strach strašidelně je velmi zaujala. Téma jim bylo velmi blízké, vyprávěli, že mají podobné zážitky jako žabák. V rámci projektového dne jsme ještě malovali rybník, kde bydlel Jeroným.

Pedagogická reflexe: Během realizace lekce Strach jsem si uvědomila, jak je dětem téma blízké. Práce se zástupnou rekvizitou dopadla velmi dobře. Trochu mě mrzelo, že téměř ve všech prezentacích z Jeronýmova dne figuroval počítač, tablet nebo televize. Což mě motivovalo k úvaze, jak děti naučit si zase hrát. K rozdělení do dvojic jsem využila náhodu, děti jsem rozdělila pomocí kartiček. Děti jsou na tento způsob zvyklé. Do dvojice se dostala dvojčata (chlapci), kteří spolu nikdy nechtějí být, překvapilo mě, jak spolu dokázali dobře spolupracovat. Velmi zajímavá byla práce se zvuky, což dokladují i fotografie z lekce. Při plánování jsem se trochu obávala, jak děti zvládnou promlouvat za rodiče v duchu a k Jeronýmovi. Děti promlouvání zvládly velmi dobře.

jméno

Crowther, Kitty: skříp, škeráb, píp a žbluňke!

datum

MENUJI BU
SE HRUZA BU BU
JU CHACHA BU

BOJIN

S R A C H jmeno Lucka

Crowther, Kitty: Skříp, škráb, píp a žbluňk!

datum 2.5.2004

STRACH

jméno Emička

Crowther, Kitty: Skříp, škráb, píp a žbluňka!

datum 25. února

SITIRACH

jméno DENISA.....

Crowther, Kitty: Skříp, škráb, píp a žbluňte!

datum 25. února.....

jméno Anička

Crowther, Kitty: Skříp, škráb, píp a žbluňka!

datum 25. února

jméno Kitty

Crowther, Kitty: skříp, škráb, píp a žbluňk!

Moje rada pro Jeronýma :
myslet na něco
jiného hezkého.
Třeba, kdysi
měl narozenky
měl holik
dárečka

datum 2.5.2

STRÁRÁÁÁ' ČHC HC HA

jméno Mašek Bo

Crowther, Kitty: Skříp, škráb, píp a žbluňk!

datum 25. srpna

jméno Alexa
Strych

Crowther, Kitty: Skříp, škráb, píp a žbluňk!

v
domě

datum 25. února

Nebo
Protež
Kasidla
Neexistu

48 58 48 4

jméno Oliver Voláček

Crowther, Kitty: Skříp, škráb, píp a žbluňk!

Strach

Moje rada pro Jonnyma :
Příště zisti co odje. Nebo sa.
Zapcej svého táty. Nebo se.
Zapcej své mámi.

Oliver Voláček

datum 25. února

jméno Filip Váňal

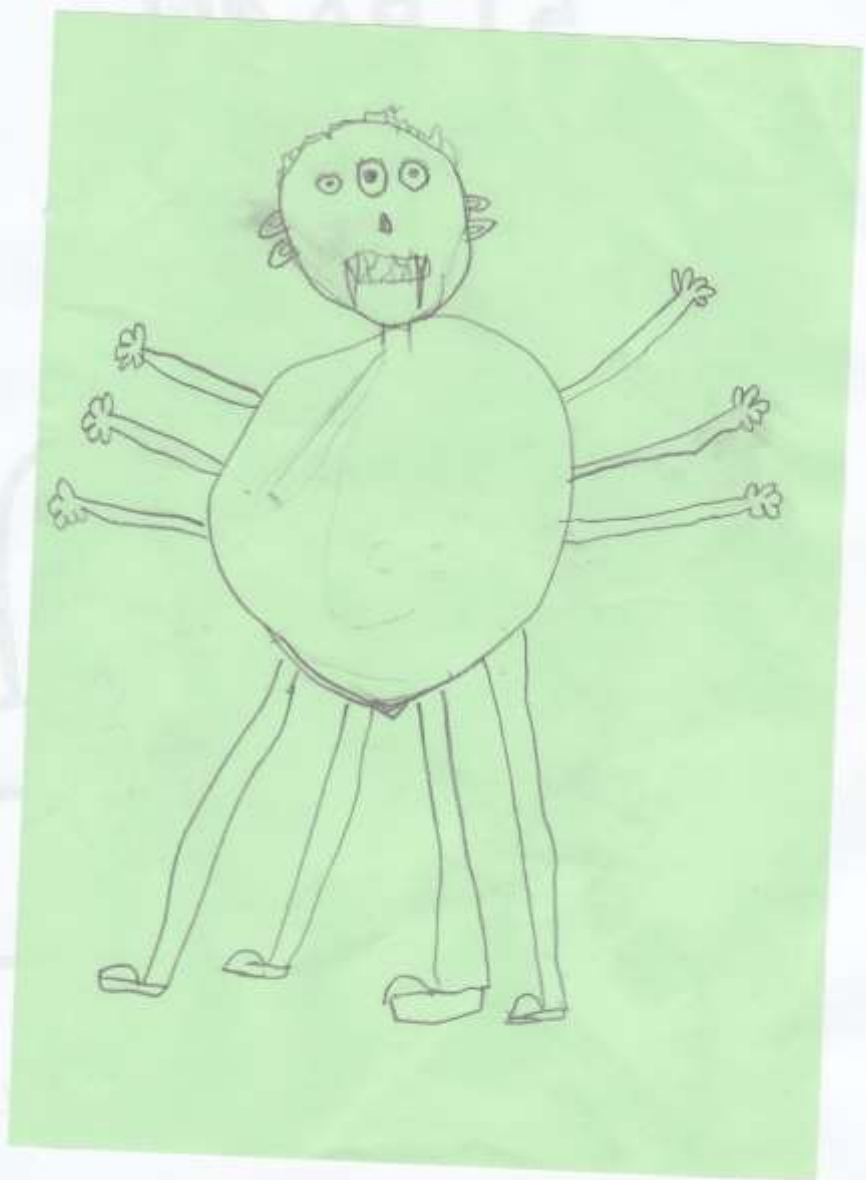
STRACH

Crowther, Kitty: Skříp, škráb, píp a žbluňka!

datum 25. února

Handwritten text, possibly a name or title, located at the top of the page.

jméno Magda.....

Crowther, Kitty: Skříp, škráb, píp a šbluňk!

datum 25. února.....

darum. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

jméno ANDEĽKA

STRACH

Crowther, Ketty: Šteříp, škráb, píp a žbluňka!

Moje rada pro Jeronýma :

Jeronýme když máš strach
tak jdi za
mámmou a
popros ji aby
si přečela.

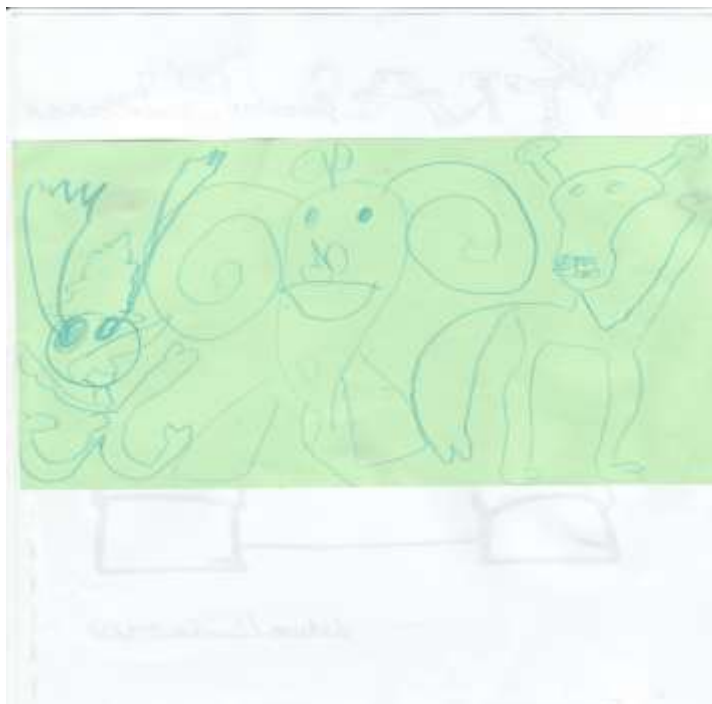
datum 25.2.2013

Crowther, Kitty: Skříp, škráb, píp a žbluňk!

datum 25. srpna

Význam a zhodnocení pracovního listu v portfoliu: Pracovní list reflektuje žákův postoj k tématu strach. Kresba strašidla podporovala žákovu představivost a fantazii. Z kreseb lze odhadovat, co danou kresbu inspirovalo. Může to být současná sběratelská řada Gogounů, postavy z ilustrací, televize aj. Velmi zajímavá je originalita a tvořivost slova strach. S odstupem času mohou čtenáři zhodnotit téma a žákův postoj. Důležitost pracovního listu ukazuje poslední ukázka dívky Hany, která napsala: „Neboj se! Když umřeš, tobě to bude jedno.“ Pokud by lekce proběhla bez písemného výstupu, neměl by učitel, rodič a samozřejmě i Hanička možnost vnímat, co asi dívka ve skrytu duše prožívá. (Před několika lety jí umřela maminka.)

7.3 Lekce: O Vánocích, které nechtěly být

Literární zdroj: Čapek, Josef: Povídejme si, děti

Časová dotace: celodenní projekt 2 vyučovací hodiny

Věková skupina: od 1. ročníku ZŠ

Cíl:

A. pedagogický:

- žáci jsou schopni pracovat ve skupině
- žáci jsou schopni během hromadné improvizace spolupracovat s ostatními, jsou ohleduplní k ostatním
- žáci napíší krátký novinový článek

B. dramatický:

- žáci vstupují do role
- žáci ve skupině připraví a prezentují krátkou etudu
- žáci diskutují, naslouchají druhým
- žáci rozvíjí svou fantazii

Klíčové kompetence:

Kompetence k řešení problémů:

- *vnímá nejrůznější problémové situace ve škole i mimo ni, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách, promyslí a naplánuje způsob řešení problémů a využívá k tomu vlastního úsudku a zkušeností*
- *kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, je schopen je obhájit, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů zhodnotí*

Kompetence komunikativní

- *formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu*
- *naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse, obhajuje svůj názor a vhodně argumentuje*
- *využívá získané komunikativní dovednosti k vytváření vztahů potřebných k plnohodnotnému soužití a kvalitní spolupráci s ostatními lidmi*

Kompetence sociální a personální

- *účinně spolupracuje ve skupině,*
- *podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevňování dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytne pomoc nebo o ni požádá*
- *přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají*
- *vytváří si pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebedůvěru a samostatný rozvoj; ovládá a řídí svoje jednání a chování tak, aby dosáhl pocitu sebeuspokojení a sebeúcty*

Kompetence občanská

- *respektuje přesvědčení druhých lidí, váží si jejich vnitřních hodnot, je schopen vcítit se do situací ostatních lidí,*

Pracovní list

První strana listu je rozdílná, druhou stranu mají všichni stejnou. Noviny jsou složeny na třetiny. K tvorbě pracovního listu mě inspiroval celoroční třídní projekt, naše třída má podtitulek „novináři“. Zkusila jsem vytvořit pracovní list, který bude částečně připomínat noviny. S dětmi využíváme tři myslitelské klobouky dle E. Bona, černý – pesimistický, červený – emoce a pocity, bílý – fakta. Zprávy bylo možné psát „s nasazením“ jednoho z klobouků.

Téma: Mezilidské chování. Jak se dají zlepšit vztahy mezi lidmi? Je opravdu morálka na ústupu?

Pohybová aktivita: Žáci chodí prostorem různou rychlostí, dle zadání učitele (1 nejpomalejší, 5 nejrychlejší). Po zaznění zvuku triangu, zkusí ze svého těla udělat nějakou sochu něčeho, co by mohlo být na náměstí. Aktivitu několikrát opakujeme, žáci se navzájem inspiroují, rozvíjí se jejich představivost a fantazie.

Průběh: První sochy byly jednoduché např. strom. Při dalším opakování se od sebe navzájem inspirovali a sochy byly již zajímavější např. kluk, který upadl na ledu.

Kolportér (učitel v roli): Učitel si vezme nějakou zástupnou rekvizitu (klobouk, kšiltovku, vestu aj.) a nabízí „Chytré noviny“. Žáci si stoupnou do fronty, učitel v roli je může pobídnout, jak mají stát. Pokud někdo předbíhá, může ho poslat dozadu aj. Žáci jako platí, kolportér se zákazníky komunikuje, povídá, jak je to hrozné, co se dnes v těch novinách píše aj.

Průběh: Učitele v roli kolportéra okamžitě respektovali. Během nakupování novin se rozehrály různé improvizace. Jeden žák chtěl kolportéra okrást. Další zaplatil i za toho žaka, který kolportéra okradl. Kolportér s ostatními diskutoval, jak je hezké, že jsou ještě i slušní lidé. Na dětech bylo poznat, že by kolportéra rády navštívily i vícekrát.

Čtení novin: Žáci si najdou klidné místo, kde si přečtou noviny. Po přečtení si přijdou sednout zpět do kruhu k učiteli.

Diskuse: Co jste se dozvěděli z novin? Jak se děti v novinách chovají?

Průběh: Děti byly překvapené, co za špatnosti se z novin dozvěděly. V diskusi děti, které se špatně chovaly - odsuzovaly a vysvětlovaly, co dělaly špatně.

Rozdělení do skupin: Děti mají 4 druhy novin: jaro, léto, podzim, zima. Podle ročních období v novinách se rozdělí do skupin.

Průběh: Tím, že se rozdělily podle novin, neměl nikdo problém s umístěním ve skupině. Noviny jsem při rozdávání měla poskládané za sebou v pořadí dle ročních období, tím, že většina kamarádů stála za sebou, podařilo se utvořit skupiny, které spolu běžně nepracují.

Improvizace: Skupiny si připraví krátkou improvizaci, co se v daném období dělo. Mohou využít informace z novinového článku nebo vymyslet něco podobného.

Průběh: Některé skupiny se inspirovaly článkem z novin, jiné využily vlastní fantazii. Je dobré před touto aktivitou říct dětem, že vše se bude dít jako. Můžeme dětem položit otázku: „Jak bychom měli předvádět etudu, aby se nikomu nic nestalo?“

Vyprávění: Moc špatně to tehdy na světě vypadalo, a tak to bylo v lednu i v únoru, v březnu i v dubnu, v květnu a v červnu, v červenci i v srpnu a ještě v září, v říjnu i v listopadu, a pořád to s těmi lidmi a dětmi nebylo lepší. A už tu byl prosinec a bylo to, zvláště s těmi dětmi, ještě spíš horší.

Televize: „Představte si, že tady na koberci je váš obývací pokoj a právě si jdete sednout do svého pohodlného křesla. Připravte si dálkový ovladač od televize. Abychom mohli pustit televizi, potřebuji dva pomocníky.“ (Učitel si vybere dva zájemce a sdělí jim, že spojením svých rukou budou dělat televizní obrazovku). „Televizi máme, ale ještě potřebuji nějakou maskérku, která by mě upravila před vysíláním. Je tady někdo, kdo by mě upravil, abych mohla vystupovat v televizi?“ (Učitel si vybere jednoho z hlásících se žáků, který ho upraví.) Jsem už dostatečně upravená? Můžu vystoupit v televizi? (Pokud řeknou ano, učitel je vyzve, aby si pustili televizi na svých dálkových ovladačích). „Dobrý večer, vážení diváci. Dostali jsme do studia zajímavou zprávu, která vyšla v dnešních novinách. Dovolte, abych vám ji přečetla: CTĚNĚMU OBECENSTVU! Oznamujeme, že za příčinou lidské i dětské špatnosti letos žádné Vánoce nebudeme. S veškerou úctou Vánoce.“

Průběh: Vše se podařilo tak, jak je uvedeno. Žáci se uvelebili do pohodlných křesel a sledovali televizi se zájmem. Velmi podařené byly přípravy před vysíláním, žáci mě chodili upravovat. Pak teprve schválili, že může vysílání začít.

Reakce obyvatel: „Zajímalo by mě, co si asi povídali obyvatelé, kteří slyšeli informaci z televize. Pojdme se stát obyvateli a zkusíme si zahrát, co asi povídali.“ Učitel se společně s žáky setkává a diskutuje s ostatními obyvateli o zprávě. Snaží se žákům pokládat otázky typu: „Co říkáte zprávě? Myslíte, že se chováme tak špatně, aby Vánoce nepřišly? Co budeme dělat?“

Diskuse: Co jsme se dozvěděli? Proč asi Vánoce daly článek do novin? Zajímalo by mě, jak to asi dopadne. Co myslíte? Zkuste se rozmístit podle vašeho uvážení. Nabídka: Vánoce dodržely své slovo - nebyly, protože lidé se chovali špatně. Lidé se polepšili a Vánoce byly.

Průběh: Většina dětí byla pesimistická a domnívala se, že Vánoce nebudou. Menší skupinka byla u tvrzení, že se lidé polepšili. Dvě děti se nemohly rozhodnout, protože lidé by si na jednu stranu zasloužili, aby Vánoce nebyly, ale to nejde, aby nebyly.

Novinový článek: Jak to dopadlo se dozvíme z novinových článků. Vy jste teď nejlepší novináři, kteří mají za úkol napsat novinový článek, ze kterého se dozvíme, jak to ten rok s Vánoci opravdu bylo.

Čtení novinových článků: Žáci chodí prostorem a ten, který si stoupne na židli je kolportérem a čte svůj článek. Ve chvíli, kdy někdo stojí na židli, se ostatní zastaví a poslouchají čtení kolportéra.

Průběh: Psaní článků bylo pro děti zajímavou aktivitou, do psaní se ponořily. Velmi dobrou motivací k psaní je pro děti nasazení myslitelských klobouků.

Čtení: “Slyšeli jsme vaše články. Poslouchejte nyní, jak to napsal Josef Čapek.”

Á, panečku, tohle byla rána! Už několik dní před Štědrým večerem to začalo vypadat nějak divně. Sníh nebyl, žádné sáňkování, na lyže ani pomyšlení, pořád jen přšelo, černo a samé bláto.

Aha - a lidé se lekli, že?

Ba ne, nic se nelekli, takoví byli lidé v tom roce špatní, že se nelekli a řekli si: Necht' si, ať si žádné Vánoce nepřijdou, z toho my si nic neděláme. Však my si uděláme Vánoce sami. A tak to také udělali, nic si z toho nedělali, že Vánoce nechtějí být, a nakoupili si vánočních stromečků, ověsili je stříbrem a cukrovím, nakoupili všelijakých dárků a dali je pod stromečky a strojili si štědrovečerní večeře a dělali to všecko tak, jako kdyby Vánoce byly, ačkoliv Vánoce nechtěly být.

Tak to přece nebylo těm Vánocům nic platné, že nechtěly být, když si lidé udělali Vánoce sami.

Ba ne. Vánoce se na všechny ty přípravy dívaly zdálky a řekly si: Jen počkejte, však uvidíte, zda se vám to bez nás tak vydaří, jako kdybychom to byly my.

A také že ano: tyhle Vánoce, při kterých Vánoce nechtěly být, dopadly v tom roce opravdu nějak nanicovatě.

A jaké tedy byly?

No, tak jen považte: Hospodyně zadělaly na vánočky, ale vánočky se jim pak rozbředly, že byly placaté jako rohožka přede dveřmi, nebo byly tuhé a brouskovaté jako mýdlo a jako gumová podešev, nebo se jim spálily a byly černé jako uhel. A rybí polévka byla hořká a ryba byla na vrchu spálená a uvnitř syrová a měla pětsetkrát víc kostiček než jindy. A jablkový závin kuchařky dvakrát solily a nebyl vůbec k jídlu. A krocán - do spíže vlezla kočka a ožrala na něm prsíčka, to nejlepší. A vánoční cukroví jim spadlo na zem a do škopíčku s vodou špinavou od podlahy, zrovna když je nejlépe vypečené vyndávaly z trouby.

Ale přece měly děti aspoň stromeček a dárky!

Měly, ale také jak to dopadlo!

Jak?

Svíčky na stromečku vůbec nechtěly svítit, jenom čmoudily a moc to smrdělo. Překotil se na zem a všechno se na něm rozbilo. Cukroví bylo štiplavé. Ořechy byly prázdné nebo červivé. Jablka byla uvnitř shnilá a pomeranče kyselejší než ocet.

A co dárky?

S dárky to také dopadlo špatně. Panenkám se hned odlepily vlásky, spadly jim hlavičky, odtrhla se ručička nebo nožička. U vlaků a aut se hned klukům rozlámala kolečka a nechtělo to jezdit. Děti si nedaly dobře pozor, zamotaly se a šláply si do nádobíčka, rozsedly si kuchyňky, pokojíčky a loutková divadla. Do knížek si umazanýma rukama nadělaly mastné skvrny. Nové šaty si pokecaly inkoustem. Gumové míče jim hned praskly. Na každém dárku se něco pokazilo. A lidé a děti si řekli: To se nám ty Vánoce nepovedly. To nebyly žádné pořádné Vánoce. Musíme se napřesrok polepšit.

A polepšili se?

Polepšili se. Lidé byli hodnější, a děti také byly poslušnější a lepší. A na druhý rok se už Vánoce na ně nezlobily a přišly a dopadlo to všechno dobře. A od těch dob už přišly Vánoce každý rok a vždycky na nich bylo mnoho pěkného, rok jak rok, pokud vy, děti, pamatujete.

Závěrečná diskuse: Co vám přinesla dnešní lekce? Myslíte si, že se lidé poučili napořád? Myslíte si, že v naší třídě by se dalo nějaké chování zlepšit, aby nás dneska mohly navštívit Vánoce? Jak se k sobě chovají lidé? Proč si myslíte, že se tak chovají?

Pedagogická reflexe: Všechny uvedené cíle byly splněné. Překvapilo mě, že pohádku znala jen jedna dívka. Děti mají rády, když jsem v nějaké roli, vždy okamžitě přistoupí na hru a improvizaci dál společně rozvíjíme. Překvapilo mě, kolik dětí napsalo do novinových článků aktuální informace z české politické scény. Lekce probíhala poslední den před vánočními prázdninami. V reflexi se otevřelo i hodně třídních problémů, které se v diskusi vyřešily.

NAŠE DĚTI

Chování dětí se neustále zhoršuje.

Nechtějí se česat a mýt. Odmítají chodit do školy. Ve škole se hádají, jsou ubrečené. Odmítají si po sobě uklidit hračky. Při vyučování nedávají pozor. Ošklivě píšou, špatně počítají. Do sešitů dělají kaňky. Mezi sebou si nadávají a říkají si škaredá slova.

ŠKOLNÍ ZÁHONK TULIPÁNŮ BYL ZNIČEN

Jen pár hodin jsme se mohli radovat z krásy rozkvetlých tulipánů na školním pozemku. Skupina dětí, která si zde hrála na honěnou tulipány pošlapala.

Děti si nejprve hrály na honěnou, ale potom se začaly hádat a ze vzteku tulipány pošlapaly.

DNEŠNÍ DĚTI JSOU PROTIVNÉ A ŠPATNÉ!

CHYTŘÉ
NOVINY

JARO

KDO OKRADL VELIKONOČNÍHO ZAJÍČKA?

Policie pátrá po pachateli, který ukradl nadílku pro děti.

Ukázka pracovních listů:

NAŠE DĚTI

Chování dětí se neustále zhoršuje. Nechtějí se česat a mýt. Odmítají chodit do školy. Ve škole se hádají, jsou ubrečené. Odmítají si po sobě uklidit hračky. Při vyučování nedávají pozor. Ošklivě píšou, špatně počítají. Do sešitů dělají kaňky. Mezi sebou si nadávají a říkají si škaredá slova.

ODLOŽENÉ HRAČKY

Stále více dětí nechává opuštěné hračky na dětských písečnících. Hračky jsou zde odloženy a nikdo se k nim nehlásí.

DNEŠNÍ DĚTI JSOU PROTIVNÉ A ŠPATNÉ!

CHYTRÉ

NOVINY

LÉTO

KDO OKRADL NÁVŠTĚVNÍKY V PODOLÍ?

Policie pátrá po pachateli, který okradl návštěvníky plaveckého stadionu v Podolí.

NAŠE DĚTI

Chování dětí se neustále zhoršuje. Nechtějí se česat a mýt. Odmítají chodit do školy. Ve škole se hádají, jsou ubrečené. Odmítají si po sobě uklidit hračky. Při vyučování nedávají pozor. Ošklivě píšou, špatně počítají. Do sešitů dělají kaňky. Mezi sebou si nadávají a říkají si škaredá slova.

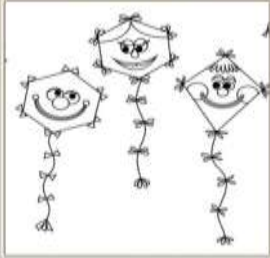
KAM ZMIZELY DÝNĚ?

Jen pár hodin jsme se mohli radovat z krásy ozdobených dýní na školním pozemku. Mohou za to děti?

DNEŠNÍ DĚTI JSOU PROTIVNÉ A ŠPATNÉ!

CHYTRÉ

NOVINY

PODZIM

KDE JSOU DRACI?

Každoroční soutěž o nejkrásnějšího draka byla pro nezám zrušena. Rodiče asi nemají na děti čas.

NAŠE DĚTI

Chování dětí se neustále zhoršuje.

Nechtějí se česat a mýt. Odmítají chodit do školy. Ve škole se hádají, jsou ubrečené. Odmítají si po sobě uklidit hračky. Při vyučování nedávají pozor. Ošklivě píšou, špatně počítají. Do sešitů dělají kačky. Mezi sebou si nadávají a říkají si škaredá slova.

OTRÁVENÍ PTÁCI

U krmítka na školním pozemku došlo k otravě několika sýkorek.

Naposledy byla u krmítka viděna skupinka mladších školáků.

DNEŠNÍ DĚTI JSOU PROTIVNÉ
A ŠPATNÉ!

CHYTŘÉ NOVINY

ZIMA

KDO ZNIČIL PRVNÍHO SNĚHULÁKA?

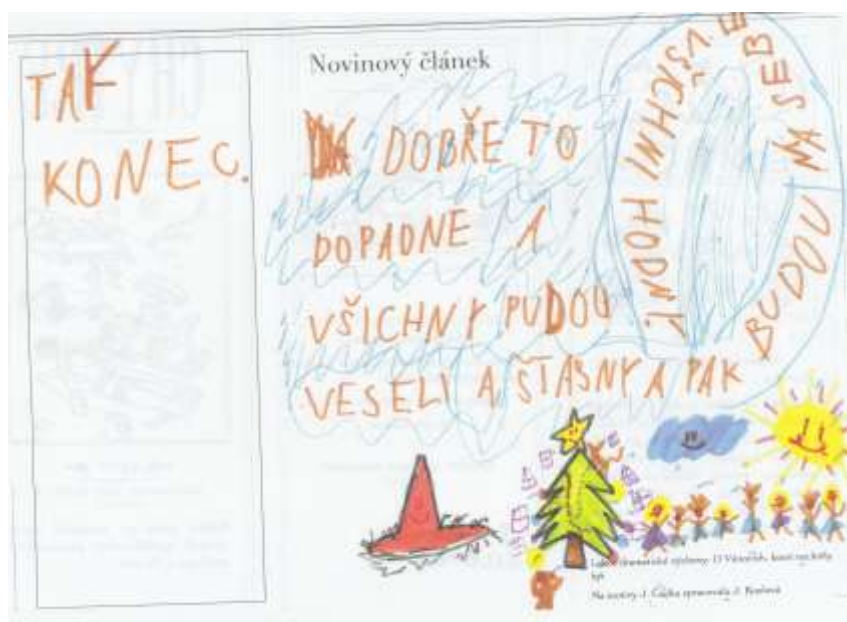
Policie pátrá po pachateli, který zničil prvního sněhuláka.

Novinový článek

Ležce dostatečně vyčleny: O Vlasovick, které se odlišily
by
Na místě J. Čajka správně J. Kozlov

Ukázky pracovních listů z portfolia

Časová dotace: 2 vyučovací hodiny

Věková skupina: 2. ročník ZŠ

Cíl:

C. pedagogický:

- žáci pojmenují zásady vhodného chování v divadle
- žáci napíší pravidla vhodného chování v divadle

D. dramatický:

- žáci rozvíjí svou představivost a fantazii
- žáci reflektují zhlédnuté představení
- žáci diskutují, naslouchají druhým

Klíčové kompetence:

Kompetence k řešení problémů:

- *vnímá nejrůznější problémové situace ve škole i mimo ni, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách, promyslí a naplánuje způsob řešení problémů a využívá k tomu vlastního úsudku a zkušeností*
- *kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, je schopen je obhájit, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů zhodnotí*

Kompetence komunikativní

- *formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu*
- *naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse, obhajuje svůj názor a vhodně argumentuje*
- *rozumí různým typům textů a záznamů, obrazových materiálů, běžně užívaných gest, zvuků a jiných informačních a komunikačních prostředků, přemýšlí o nich, reaguje na ně a tvořivě je využívá ke svému rozvoji a aktivnímu zapojení se do společenského dění*
- *využívá získané komunikativní dovednosti k vytváření vztahů potřebných k plnohodnotnému soužití a kvalitní spolupráci s ostatními lidmi*

Kompetence sociální a personální

- *účinně spolupracuje ve skupině*

- *podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevňování dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytne pomoc nebo o ni požádá*
- *přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají*
- *vytváří si pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebedůvěru a samostatný rozvoj; ovládá a řídí svoje jednání a chování tak, aby dosáhl pocitu sebeuspokojení a sebeúcty*

Kompetence občanská

- *respektuje přesvědčení druhých lidí, váží si jejich vnitřních hodnot, je schopen vcítit se do situací ostatních lidí*
- *projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost*

Pracovní list

Při přípravě pracovního listu jsem přemýšlela, jakou by měl mít podobu. Chtěla jsem podobu pracovního listu směřovat k divadlu. První stranu tvoří organizér, do kterého žáci zapisují zásady správného chování. Druhou stranu tvoří jeviště s odkrytou oponou. Jeviště je zatím prázdné, po stranách je svázaná opona. Opona jako symbol zakrytého jeviště bude sloužit k napsání, o čem asi bude představení, na které jdeme. Jeviště zůstane prázdné, jeviště zaplníme, až po zhlédnutém představení. Děti budou mít možnost psát nebo kreslit.

Průběh: Příště bych první stranu pracovního listu změnila. Chování návštěvníků divadla se nejvíce odehrává v hledišti, proto bych nakreslila hlediště s řadou sedadel, do kterých by se dala pravidla napsat nebo nakreslit.

Téma: Připomenutí správného chování v divadle. Reflektování uměleckého zážitku.

Pomůcky: zástupná rekvizita (klobouk nebo kšiltovka, žvýkačka, sáček bonbonů, mobilní telefon), pracovní list

Vyprávění: Už jsme několikrát byli společně v divadle. Zajímalo by mě, zda si pamatujete, jak se máme v divadle chovat? Pozvu k nám jednoho „nevychovanec“, který je postrachem všech divadel. Potřebuji několik dětí s židlí, aby nám tady udělaly malou řadu sedadel jako v hledišti divadla.

Učitel v roli (má na hlavě klobouk nebo kšiltovku): „Jé, už to bude začínat.“ (Během těchto slov se bude prodírat přes sedící diváky, na někoho spadne) „Hele, už začínají! Toho znám, ten hrál ... no, víš v čem, jak to běží v televizi. Teď si vzala toho, co ho nejdřív nechtěla a on ji chtěl a teď ho ona nechce. Jak se to jmenovalo? Vzpomeň si! No konečně sedím. Jé, já ještě nezavolal kámošovi.“ (Vyťuká na mobilním telefonu nějaké číslo a předstírá telefonování.) Chcete bonbon?“ Učitel si sundá kostýmní prvek a vyzve žáky, aby do svého pracovního listu zkusili napsat, jak bychom se měli chovat v divadle. Kdo bude hotov, sedne si na koberec, kde bude s ostatními sedícími tichým hlasem (aby nerušil žáky, kteří ještě píšou) sdílet svá napsaná pravidla v pracovním listě. Pracovní list je oboustranný z jedné strany připravený k sepsání pravidel slušného diváka. Druhou stranu tvoří jeviště s odkrytou oponou, která má být jakousi pozvánkou do divadla. Opona, která je po stranách svázaná, bude sloužit k zápisu před představením. Opona nás odděluje od pohledu na jeviště, proto zápis před představením bude na oponě. Zatím vidíme prázdné bílé jeviště, které nahoře informuje o názvu představení, jméně režiséra a hudebního skladatele.

Společná diskuse s žáky: Žáci sedí v kruhu a na dotaz učitele („Jaká pravidla jste si napsali?“) představují svá pravidla. Žáci naslouchají, a pokud již dané pravidlo zaznělo, už ho neopakují.

Učitel: Jste velmi šikovní. Věřím, že když se vám podařilo sepsat pravidla slušného diváka, budete se těmito pravidly v divadle řídit.

„Háček“ neboli „návnada“: Dnešní představení, které je plné písniček Petra Skoumala, se jmenuje: „Kdyby prase mělo křídla“. Zkuste napsat, o čem se domníváte, že představení bude.

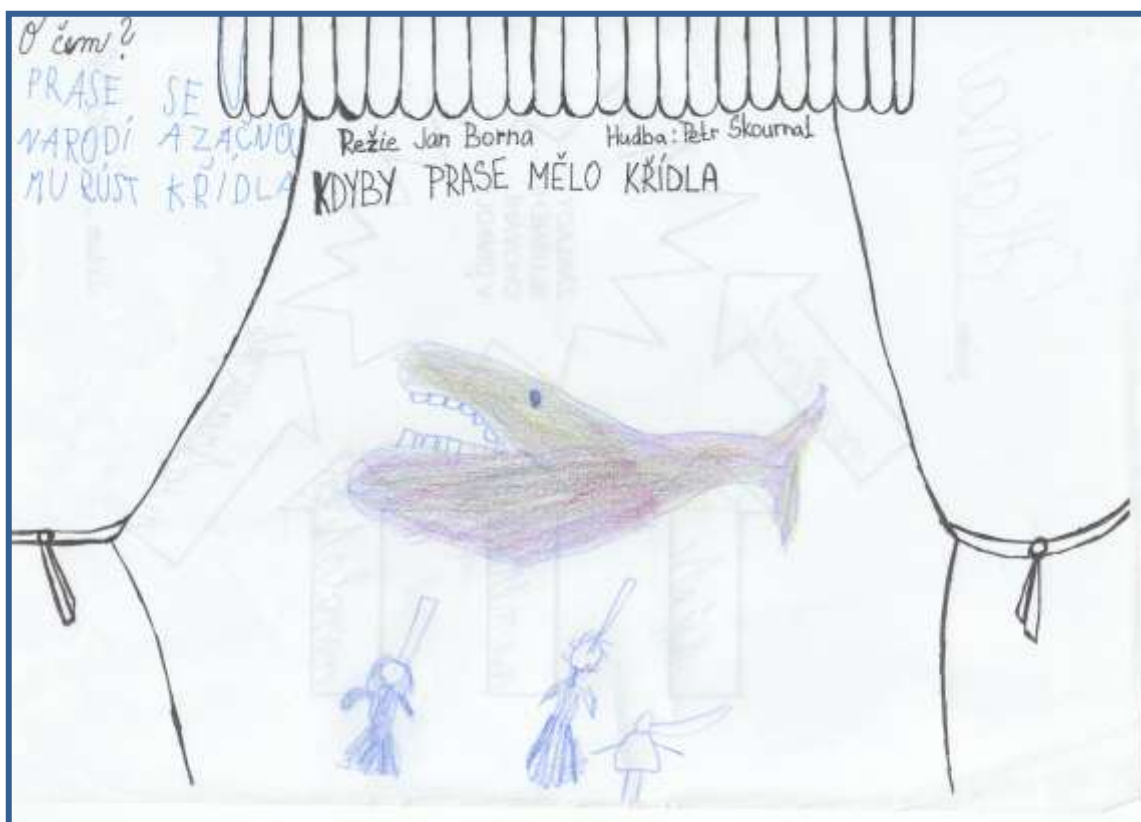
Průběh: Veškeré aktivity probíhaly dle popisu. Žáci rozpoznali, jaké chování je správné a jaké ne. Část listu byla vyplněná před představením a část po představení.

Pedagogická reflexe: Uvedené cíle byly naplněné, žáci se v divadle chovali dle zapsaných pravidel a dokonce upozorňovali na nevhodné chování dětí, které byly z jiné školy. Bohužel se zdálo, že jejich pedagogický doprovod je do divadla přivedl a tím byla veškerá aktivita skončena.

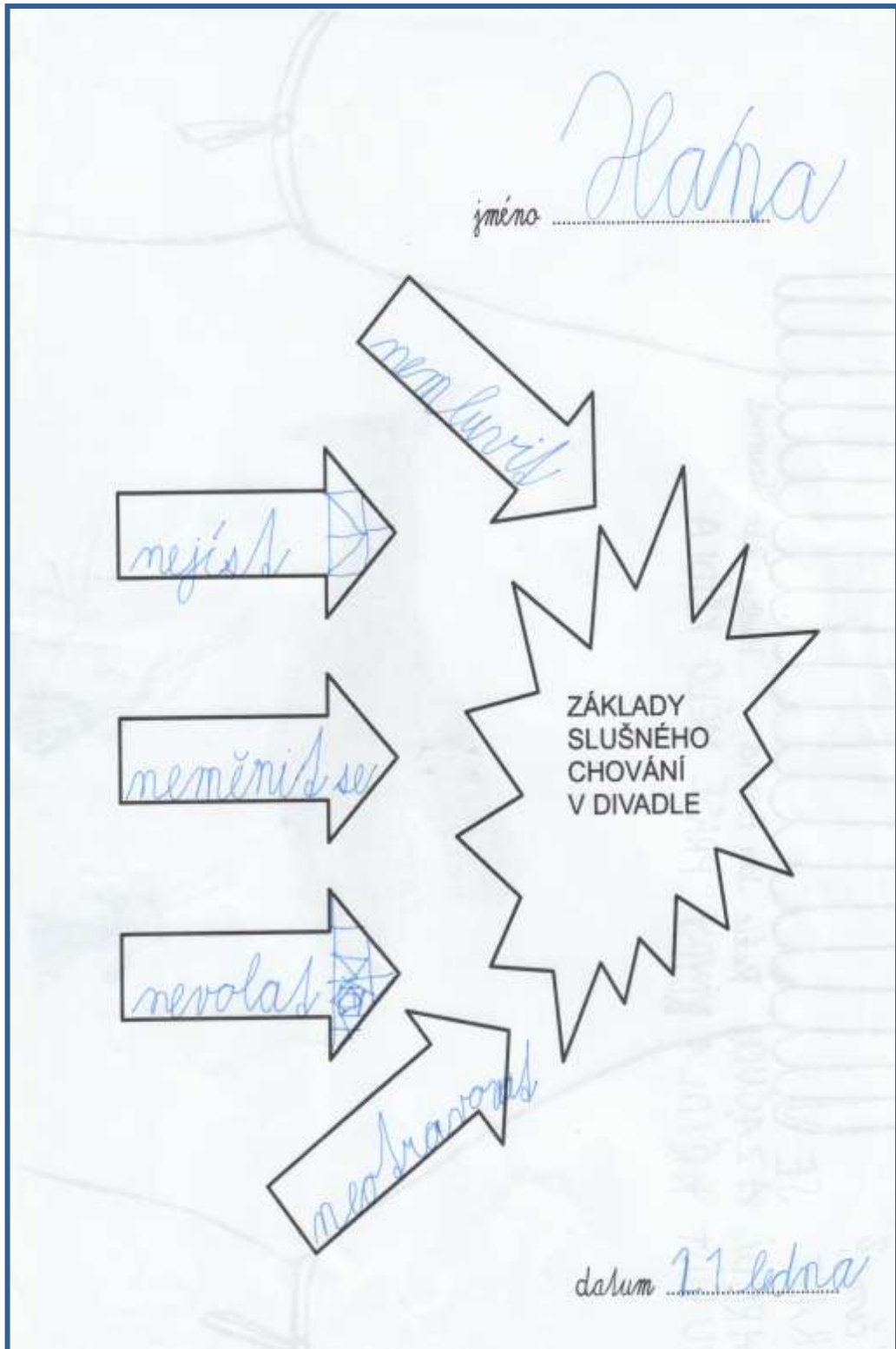
Příště bych změnila první stranu listu, kde se zapisují pravidla slušného chování. Nakreslila bych na list jednu řadu v hledišti a do prázdných sedaček by žáci zapisovali pravidla.

Ukázky pracovních listů k návštěvě divadla:

Zásady slušného chování:

jméno Alex

Než se telefonovat!

Ne rušit, líti

Ne sedat na křeslo

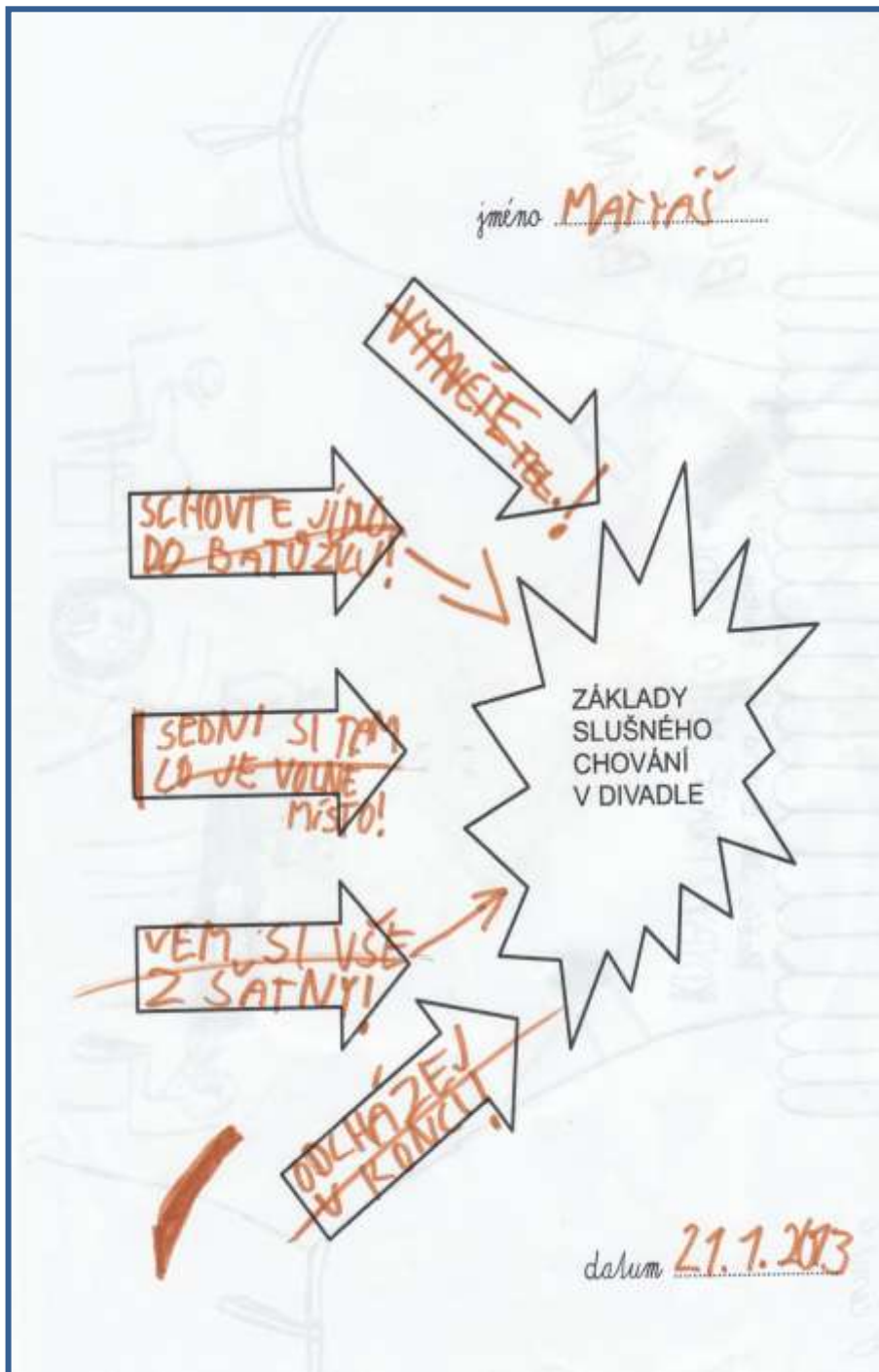
Byť slušný

ZÁKLADY
SLUŠNÉHO
CHOVÁNÍ
V DIVADLE

datum 27.7.2013

Pracovní list žáka s Aspergerovým syndromem:

Přeškrtnutí znamená upozornění na nevhodné chování.

Význam a zhodnocení pracovního listu v portfoliu: Práce s pracovním listem se odehrávala před představením a po představení. Založený list v portfoliu se základy slušného chování bude žákům připomínat, jak se mají správně chovat. S odstupem času mohou zhodnotit, zda by uvedené zásady doplnili nebo naopak něco změnili. Na druhé straně listu žák přemýšlel, usuzoval z názvu představení, podněcoval svou fantazii a představivost, o čem by mohlo představení být. Protože jde o informaci před představením, je informace napsaná na oponě. Jeviště bylo zaplněno až po představení a představuje scénu, která žáka zaujala. List se pro žáka stává vzpomínkou na divadelní představení. Obrázky velmi pěkně vystihují mizanscénu a je z nich patrné, co daného žáka zaujalo.

7.5 Lekce: Báseň Čtyři kočky

Literární zdroj: Kratochvíl, Miloš: *Pes nám spadla*

Časová dotace: celodenní projekt

Věková skupina: od 2. ročníku ZŠ

Cíl:

E. pedagogický:

- žáci jsou schopni pracovat ve skupině
- žáci si v pracovním listě připraví báseň k přednesu
- žáci získají kladný vztah k poezii

F. dramatický:

- žáci vstupují do role
- žáci ve skupině připraví a prezentují krátkou etudu
- žáci kultivují svůj přednes
- žáci pomocí zvuků připraví a prezentují krátkou etudu
- žáci rozvíjí svou fantazii

Klíčové kompetence:

Kompetence k řešení problémů:

- *kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, je schopen je obhájit, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů zhodnotí*

Kompetence komunikativní

- *formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu*
- *naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse, obhájí svůj názor a vhodně argumentuje*
- *využívá získané komunikativní dovednosti k vytváření vztahů potřebných k plnohodnotnému soužití a kvalitní spolupráci s ostatními lidmi*

Kompetence sociální a personální

- *účinně spolupracuje ve skupině,*

- *podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevňování dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytne pomoc nebo o ni požádá*
- *přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají*
- *vytváří si pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebedůvěru a samostatný rozvoj; ovládá a řídí svoje jednání a chování tak, aby dosáhl pocitu sebeuspokojení a sebeúcty*

Kompetence občanská

- *respektuje přesvědčení druhých lidí, váží si jejich vnitřních hodnot, je schopen vcítit se do situací ostatních lidí,*

Pracovní list

Pracovní list obsahuje básničku M. Kratochvíla a nabízí dostatečný prostor pro dětskou tvořivost.

Téma: Jaké cesty může recitátor použít při práci s básní?

Na naší škole se každý rok zjara koná recitační soutěž „**Kunratická jahůdka**“. Hledala jsem, jak u dětí vypěstovat vztah k poezii a jakou formou jim zprostředkovat práci na básni pro budoucího recitátora. Vybrala jsem básničku od Miloše Kratochvíla. Hlavním důvodem volby je, že většina žáků má doma kočku, a proto jsem se domnívala, že jim obsah básně bude blízký. Od besedy s Milošem Kratochvílem u dětí pozoruji velký zájem o jeho literární tvorbu. Chtěla jsem žáky motivovat, aby při výběru básně využili hravé básničky M. Kratochvíla, které jsou vhodné pro věkovou skupinu. Básničky ve sbírce jsou hravé, veselé a tvořivé.

Vyprávění: „Dneska jsem si pro vás připravila básničku od Miloše Kratochvíla, která se jmenuje Čtyři kočky. Poslouchejte, kousek vám přečtu.“ Po přečtení první sloky se žáci rozdělí do čtveřic a zkusí vymyslet, jak spolu žijí čtyři kočky.

Improvizované etudy: Život koček – žáci ve skupinkách předvádí, jak vypadá život čtyř koček.

Průběh: Improvizace byly různé, jedna skupina předváděla kočičí škádlení, jiná skupina číhání na myš, jiná skupina prezentovala, jak si spolu kočky hrají. Na žácích byl pozorovatelný velký zájem. Někteří majitelé koček vyvraceli, že takhle se jejich kočka nechová. Domluvili jsme se, že jako my jsme každý jiný, i kočky jsou různé.

Hromadná diskuse - vlastnosti koček – usuzování z básně a vlastních zkušeností: Učitel přečte vždy jen informaci, která je v básni uvedena k jednotlivé kočce a žáci zkouší společně usuzovat, jaké další vlastnosti by kočka mohla mít, jak se chová atd.

Průběh: Při této činnosti žáci museli říct, i z čeho usuzují, že kočka má takovou vlastnost. Nejprve se projevovali extrovertnější žáci, po chvíli se přidali i ostatní. Je třeba žákům dát příležitost, a pokud své tvrzení zdůvodní, vlastnost přijmeme. Byla jsem překvapená jejich tvořivostí. Kočka s dlouhými vousy byl pro většinu kocour, hlavní kočka v domě, každý ji musel poslouchat. Kočka s dráčky nejradši lovila myši, proto si brousila dráčky. Kočka z třetího patra měla smůlu, neuměla chytat myši a byla odkázaná na zbytky, které našla. Čtvrtá kočka byla stydlivá, malá, nejmladší ze všech koček.

Zvukový záznam: Žáci mají za úkol vymyslet zvukový záznam jedné z koček, tak, abychom z uvedeného záznamu poznali, co kočka dělá během dne.

Prezentace: Jedna skupina prezentuje zvukovou improvizaci, ostatní skupiny mají zavřené oči. Po skončení diskutují, co asi kočka dělala.

Průběh: Zvukový záznam byl velmi podařený, každá skupina k němu přistoupila zodpovědně. Poradila jsem jim, že je dobré si představit, jaké činnosti kočka přes den dělá a potom přemýšlet, jakým zvukem by činnost nahradili.

Sochy: Z básničky jsme se dozvěděli, že kočky žijí ve starém domě. Jak podle vás tento dům vypadal? Zkuste chodit prostorem a s kým se potkáte, diskutujte, jak asi ten dům

vypadá. Až se ozve zvuk trianglu, udělejte ze svého těla sochu, která bude představovat něco, co najdeme ve starém domě. Koho se dotknu, řekne nám, čím je.

Průběh: Ukázalo se, že diskutování o věcech nebo částech domu žáky motivovalo k zajímavým sochám.

Kresba domů: Žáci ve skupinách nakreslí, jak si představují dům, ve kterém žijí čtyři kočky.

Průběh: Překvapilo mě, jak se dokázali domluvit. Jedna skupina si například rozdělila jednotlivá patra, aby se nehádali. Na jiné kresbě se objevily dva domy, jeden jak vypadal dříve a druhý, jak vypadá nyní – když je dům starý.

Prezentace domů: Žáci představují ostatním své domy.

Kruhová diskuse: „Když budeme úplně potichu, možná by nás mohl navštívit i obyvatel 5. patra. Kdo si myslíte, že by to mohl být? Koho bychom mohli slyšet, když budeme úplně potichu?“

Průběh: Byli jsme úplně potichu a po nějaké chvilce mi mohli přijít zašeptat, kdo podle nich bydlí v pátém patře. Několik dětí uhodlo obyvatele pátého patra.

Pracovní list: „Po kruhu vám pošlu list, na kterém je celá básnička, jeden si vezměte a ostatní pošlete dál. Potichu si přečtete celou básničku a až zjistíte, kdo bydlí v 5. patře, tak list položte před sebe. Tak poznáme, kdo již básničku přečetl.“

Poznámky: „Do básničky si zkuste napsat nějaké poznámky, které vám budou vodítkem při následné recitaci. Můžete si k jednotlivým slokám básničky nakreslit obrázek.“

Recitace dvojic: Žáci utvoří dvojice a navzájem si čtou básničku, zkouší ji recitovat. Ten, který nerecituje, má zavřené oči a zkouší, zda se mu během recitace před očima promítá příběh z básničky.

Kruhové uspořádání: Když jste poslouchali recitaci, stalo se vám, že když jste poslouchali, tak se vám před očima promítal příběh z básničky? Doporučil by někdo nějakého spolužáka, který ho zaujal svou recitací?

Průběh: Přednes žáků, kteří byli doporučeni spolužákem, byl velmi pěkný. Společně jsme hodnotili, co na nás působilo, co recitátor použil za prostředky a celkový dojem.

Práce s textem: Společné hledání, jaká jsou v básničce znaménka. Proč je tam asi spisovatel umístil? Jak je využijeme při recitaci?

Pedagogická reflexe: Lekce probíhala dle popisu, přednes dětí byl velmi pěkný. Neočekávám, že se stanou všichni recitátory, ale byla bych ráda, pokud získají kladný vztah k poezii. Výběr básně se povedl, všechny zaujala. Několik dětí už mi hlásilo, že si knihu koupily. Jsem zvědavá, kolik dětí si vybere na recitační soutěž básničku z knihy M. Kratochvíla.

Ukázka pracovního listu:

jméno

Miloš Kratochvíl: Čtyři kočky

datum

Žily čtyři černé kočky
v jednom starém domě,
čtyři patra byla pro ně,
páté patro pro mě.

V prvním patře bydlí kočka
s nejdělsími vousy
a ta druhá si celý den
brouskem drápky brousí.

Kočka ze třetího patra
pořád někde slídí
a ta čtvrtá chodí tiše,
jako když se stydí.

Co se děje v pátém patře?
Tam já mám svou skrýš!
Bojím se těch černých koček,
já jsem totiž myš.

TEXT

SONG

Miloš Kratochvíl: Čtyři kočky

jméno Oskar Volaček

datum 1. 25 ROK 2013

^{kratochvíl}
Žily čtyři černé kočky

v jednom starém domě,
^{TIŠE}
čtyři patra byla pro ně,
^{NAHLAS}
páté patro pro mě.
^{NAPI'NAVĚ}

V prvním patře bydlí kočka
^{MATVĚ}
s nejdelšími vousy
^{STIDIVĚ}
a ta druhá si celý den
^{KRA'DCE}
brouskem drápek brousí.
^{ZIVĚ}

Kočka ze třetího patra
^{SRANDOVE}
pořád někde slídí
^{SONGOMĚ}
a ta čtvrtá chodí tiše,
^{PRSNĚ}
jako když se stydí.
^{STIDIVĚ}

Co se děje v pátém patře?
^{RIKACI'}
Tam já mám svou skrýš!
^{VISOKA'}
Bojím se těch černých koček,
^{KRA'DCE}
já jsem totiž myš.
^{VISMATĚ}

Miloš Kratochvíl: Čtyři kočky

jméno Riky
datum 25.1

Žily čtyři černé kočky =
v jednom starém domě, -
čtyři patra byla pro ně, -
páté patro pro mě.
+ + -

V prvním patře bydlí kočka =
s nejdelšími vousy =
a ta druhá si celý den +, =
brouskem drápky brousí. =

Kočka ze třetího patra =
pořád někde slídí =
a ta čtvrtá chodí tiše, - -
jako když se stydí. -

Co se děje v pátém patře? ++
Tam já mám svou skrýš! -
Bojím se těch černých koček, =
já jsem totiž myš. =

Miloš Kratochvíl: Čtyři kočky

jméno Ue

datum 25.1

NAPÍNAVĚ
Žily čtyři černé kočky
NORMÁLNĚ
v jednom starém domě,
HUSTĚ
čtyři patra byla pro ně,
POULZG
páté patro pro mě.

VZDÍKAUVĚ
V prvním patře bydlí kočka
ORNAMENTACE
s nejdelšími vousy
HUSTĚ
a ta druhá si celý den
HUSTĚ
brouskem drápky brousí.

SRANDOUJNĚ
Kočka ze třetího patra
NAPÍNAVĚ
pořád někde slídí
HUSTĚ
a ta čtvrtá chodí tiše,
NAPÍNAVĚ
jako když se stydí.

NAPÍNAVĚ
Co se děje v pátém patře?
HUSTĚ
Tam já mám svou skrýš!
VZDÍKAUVĚ
Bojím se těch černých koček,
NAPÍNAVĚ
já jsem totiž myš.

Miloš Kratochvíl: Čtyři kočky

jméno

MATYÁŠ

datum

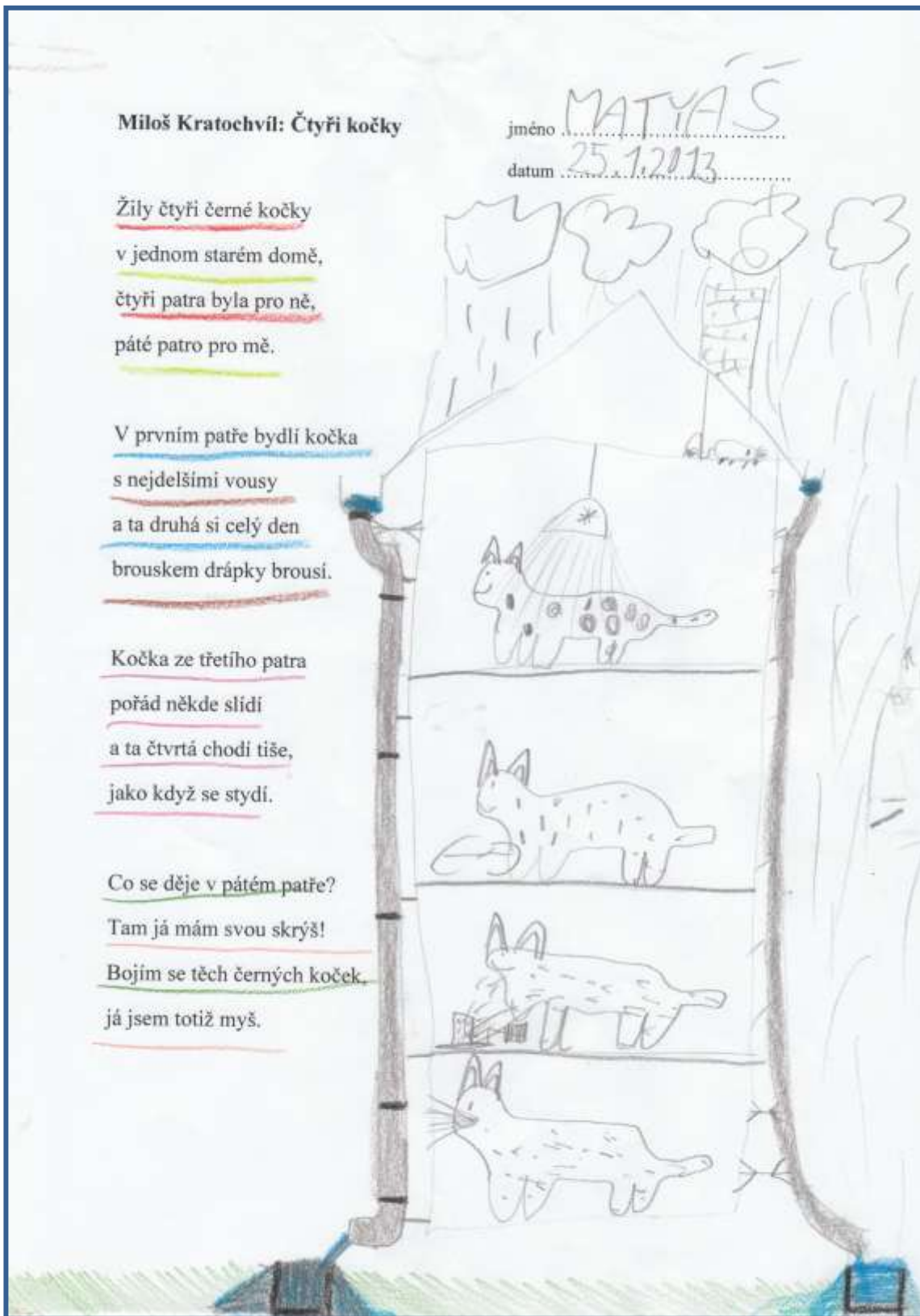
25.1.2013

Žily čtyři černé kočky
v jednom starém domě,
čtyři patra byla pro ně,
páté patro pro mě.

V prvním patře bydlí kočka
s nejdelšími vousy
a ta druhá si celý den
brouskem drápek brousí.

Kočka ze třetího patra
pořád někde slídí
a ta čtvrtá chodí tiše,
jako když se stydí.

Co se děje v pátém patře?
Tam já mám svou skrýš!
Bojím se těch černých koček,
já jsem totiž myš.

Význam a zhodnocení pracovního listu v portfolio: Pracovní list prezentuje žákovi originalitu a tvořivost.

8. Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo představit portfolio jako jeden z možných nástrojů při zavádění dramatické výchovy na škole. Práce nabízí posloupnost jednotlivých kroků při zavádění portfolio k předmětu dramatická výchova.

Portfolio je představeno nejen jako úložný systém pro práce žáků, ale ukazuje i jeho další nesporné výhody, které tento nástroj nabízí. V portfolio máme možnost sledovat žákovy postoje a jejich vývoj v časovém sledu. Retrospektiva nabízí pohled na žákův umělecký, osobnostní a sociální rozvoj. Portfolio je zde představeno jako živý nástroj, který dokladuje dynamiku žákova vývoje.

V praktické části jsou různé ukázky lekcí s pracovním listem doplněné o průběh realizace. Lekce jsou doplněné i o ukázky dětských prací, které jsou součástí portfolio. Pracovní list v portfolio je hmatatelným výstupem lekce. Část věnovaná rodičům nabízí návod pro účinnou komunikaci s rodiči při seznamování s portfolio. Metody a techniky, které využívám pro vznik pracovních listů, nejsou sice typické pro drama (např. kreslení, psaní), ale jejich využití reflektuje, posiluje a doplňuje dramatický potenciál lekce.

Využití portfolio v dramatické výchově je přínosné jak pro obor, tak i pro osobnost žáka a současně i pro pedagogickou reflexi pedagoga. Přínos pro obor dramatická výchova spatřuji v public relations – v překladu značeno jako „vztahy s veřejností“. Dramatická výchova je laickou veřejností vnímána spíše jako volnočasová aktivita. Mnoho rodičů si pod pojmem dramatická výchova představuje hraní divadla nebo dramatizaci literárních textů. Jsem přesvědčená, že právě portfolio je účinným nástrojem jak některá paradigmatu u laické veřejnosti osvětlit. Pro žáka je portfolio složkou obohacenou o jeho pocity, vnímání, tvořivost, obrazotvornost, představu a fantazii. Pro pedagoga portfolio představuje nástroj k vlastní sebereflexi.

Uvažovala jsem, co by dále mohlo přispět k přesvědčení laické veřejnosti o důležitosti předmětu Dramatická výchova v základním vzdělávání. Napadlo mě, že by oboru pomohlo, pokud by k němu vznikla učebnice nebo spíše pracovní sešit,

který by mohl zastupovat i funkci portfolia. Mohl by mít podobu desek, které tvoří univerzální pracovní listy. Možná by se uvedené pomůcky s metodikou pro učitele staly vodítkem i pro méně tvořivé pedagogy, kteří se předmětu dramatická výchova obávají.

Ve svém profesním životě se budu nadále věnovat dramatické výchově a prosazovat její důležitost a nezastupitelnost v základním vzdělávání. Pro další růst v oboru se budu nadále vzdělávat, abych získala inspiraci k dalším aktivitám.

Seznam odborné literatury

BELZ, Horst. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*. Praha: Portál, 2001. 375 s. ISBN 80-7178-479-6

BLÁHOVÁ, Krista. *Uvedení do systému školní dramatiky: (Dramatická výchova pro učitele obecné, základní a národní školy)*. Praha: IPOS, 1996. 83 s. ISBN 80-7068-070-9

BONO, Edward. *Šest klobouků: (aneb jak myslet)*. Praha: Argo, 1997. 83 s. ISBN 80-7203-128-7

ČECHOVÁ, Barbara. *Nápady pro rozvoj a hodnocení klíčových kompetencí žáků*. Praha: Portál, 2009. 117 s. ISBN 978-80-7367-388-8

FISHER, Robert. *Učíme děti myslet a učit se*. 2. vyd. Praha: Portál, 2004. 172 s. ISBN 80-7178-966-6

FTOREK, Jozef. *Public relations jako ovlivňování mínění (Jak úspěšně ovlivňovat a nenechat se zmanipulovat)*. 2. vyd. Praha: Grada, 2009. 195 s. ISBN 978-80-247-2678-6

GAJDOŠOVÁ, Eva. *Rozvíjení emoční inteligence žáků: (prevence šikanování, intolerance a násilí mezi dospívajícími)*. Praha: Portál, 2006. 324 s. ISBN 80-7367-115-8

GOLEMAN, Daniel. *Emoční inteligence*. Praha: Columbus, 1997. 348 s. ISBN 80-85928-48-5

KAPSOVÁ, Lenka. *Cíle rozvoje umělecké výchovy (Soulský program)*. Tvořivá dramatika. 2011 roč. XXII, č. 1 ISSN 1211-8001

KOLEKTIV. *Klíčové kompetence v základním vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2007. 75 s. ISBN 978-80-87000-07-6

KOLEKTIV. *Psychosomatické disciplíny (v teorii a praxi)*. Praha: NAMU, 2011. 161 s. ISBN 978-80-7331-193-3

KOŤÁTKOVÁ, Soňa (eds). *Vybrané kapitoly z dramatické výchovy*. Praha: Karolinum, 1998. 222 s. ISBN 80-7184-756-9

KOŤÁTKOVÁ, Soňa; ŠIKULOVÁ, Renata. *Hodnocení žáků*. Praha: Grada, 2005. 157 s. ISBN 80-247-0885-X

KREISLOVÁ, Zdenka. *Krok za krokem 1. třídou (Rady pro učitele)*. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-2038-8

KREJČOVÁ, Věra.; KARGEROVÁ, Jana. *Vzdělávací program Začít spolu*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-695-0

MACHKOVÁ, Eva. *Jak se učí dramatická výchova: (Didaktika dramatické výchovy)*. 2. vyd. Praha: AMU, Divadelní fakulta, katedra výchovné dramatiky, 2007. 222 s. ISBN 978-80-7331-089-9

LUKA VSKÝ, Radovan. *Kultura mluveného slova*. Praha: AMU, 2000. 105 s. ISBN 80-85883-61-9

MACHKOVÁ, Eva. *Volba literární látky pro dramatickou výchovu: (aneb Hledání dramatičnosti)*. Praha: AMU, Divadelní fakulta, katedra výchovné dramatiky, 2000. 122 s. ISBN 80-85883-54-6

MACHKOVÁ, Eva. *Metodika dramatické výchovy: (zásobník dramatických her a improvizací)*. Praha: Sdružení pro tvořivou dramaturgii, 2007. 155 s. ISBN 978-80-901660-9-0

MACHKOVÁ, Eva (eds.). *Projekty dramatické výchovy: (pro středoškoláky)*. Praha: Portál, 2012. 149 s. ISBN 978-80-262-0093-2

MACHKOVÁ, Eva (eds.). *Projekty dramatické výchovy: (pro mladší školní věk)*. Praha: Portál, 2013. 187 s. ISBN 978-80-262-0374-2

MARUŠÁK, Radek. *Literatura v akci: (Metody dramatické výchovy při práci s uměleckou literaturou)*. Praha: AMU, 2010. 195 s. ISBN 978-80-7331-172-8

MARUŠÁK, Radek; KRÁLOVÁ, Olga; RODRIGUEZOVÁ, Veronika. *Dramatická výchova v kurikulu současné školy: (Využití metod a technik)*. Praha: Portál, 2008. 126 s. ISBN 978-80-7367-472-4

MAŠATOVÁ, Milada. *Cesty k metafoře: (Náměty a úvahy o možnostech rozvíjení metaforického myšlení a sdělování v tvořivé dramatice)*. 2. vyd. Praha: AMU, 2004. 51 s. ISBN 80-7331-922-5

MLEJNEK, Josef. *Dětská tvořivá hra*. 2. vyd. Praha: IPOS, 2004. 150 s. ISBN 80-7068-163-2

MORGANOVÁ, Norah; SAXTONOVÁ, Juliana. *Vyučování dramatu: (Hlava plná nápadů)*. Praha: IPOS, 2001. 250 s. ISBN 80-901660-2-4

PETTY, Geoffrey. *Moderní vyučování*. Praha: Portál, 2006. 376 s. ISBN 80-7367-172-7

PROVAZNÍK, Jaroslav. *Dramatická výchova a klíčové kompetence*. Tvořivá dramatika. 2006 roč. XVII, č. 3 ISSN 1211-8001

PROVAZNÍK, Jaroslav (eds.). *Dítě mezi výchovou a uměním: (Dramatická výchova na přelomu tisíciletí)*. Praha: Sdružení pro tvořivou dramaturii, 2008. 219 s. ISBN 978-80-903901-2-6

PRŮCHA, Jan; WALTEROVÁ, Eliška; MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 5. vyd. Praha: Portál, 1994. 322 s. ISBN 978-80-7367-416-8

REITMAYEROVÁ, Eva; BROUMOVÁ, Věra. *Cílená zpětná vazba: (Metody pro vedoucí skupin a učitele)*. Praha: Portál, 2007. 173 s. ISBN 978-80-7367-317-8

ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem. (Vývojová psychologie)*. 2. vyd. Praha: Portál, 2006. 390 s. ISBN 80-7367-124-7

SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika*. Praha: Grada, 2007. 322 s. ISBN 978-80-247-1821-7

SVOBODOVÁ, Eva; ŠVEJDOVÁ, Hana. *Metody dramatické výchovy v mateřské škole*. Praha: Portál, 2011. 167 s. ISBN 978-80-262-0020-8

ŠTEMBERGOVÁ - KRATOCHVÍLOVÁ, Šárka. *Metodika mluvní výchovy dětí*. 3. vyd. Praha: Sdružení pro tvořivou dramaturgii, 1994. 178 s. ISBN 80-901660-1-6

ULRYCHOVÁ, Irina. *Drama a příběh*. Praha: AMU, 2007. 103 s. ISBN 978-80-7331-096-7

VACEK, Pavel. *Rozvoj morálního vědomí žáků: (Metodické náměty k realizaci průřezových témat)*. Praha: Portál, 2008. 126 s. ISBN 978-80-7367-386-4

VALENTA, Josef. *Metody a techniky dramatické výchovy*. Praha: Grada, 2008. 352 s. ISBN 978-80-247-1865-1

VOLF, Vladimír. *Dramatická výchova*. Praha: Computer Press, 2006. 104 s. ISBN 80-251-0994-1

WAY, Brian. *Rozvoj osobnosti dramatickou improvizací*. Praha: ISV nakladatelství, 1996. 218 s. ISBN 80-85866-16-1

ZÁMEČNÍKOVÁ, Emilie. *Cesta k přednesu: (aneb Průvodce pro pedagogy a mladé recitátory)*. Praha: NIPOS, 2009. 143 s. ISBN 978-80-7068-236-4

Elektronické zdroje

TOMKOVÁ, Anna. *Žakovské portfolio a jeho cíle v primární škole*. Metodický portál: Články [online]. 03. 08. 2007, [cit. 2013-02-27]. Dostupný z WWW: <<http://clankz.rvp.cz/clanek/c/Z/1543/ZAKOVSKÉ-PORTFOLIO-A-JEHO-CILE-V-PRIMARNI-SKOLE.html>>. ISSN 1802-4785

Seznam krásné literatury

CROWTHER, Kitty. *Skříp, škráb, píp a žbluňk!* Praha: Baobab, 2012. 36 s.
ISBN 978-80-87060-66-7

ČAPEK, Josef. *Povídejme si, děti*. Praha: Dauphin, 1999. 71 s. ISBN 80-7272-014-7

KRATOCHVÍL, Miloš. *Nebezpečná přímluva. O dvou obrech*. Praha: Triton, 2011. 14 s. ISBN 978-80-7387-524-4

KRATOCHVÍL, Miloš. *Pes nám spadla: (Bláznivé básničky)*. Praha: Mladá fronta, 2012. 93 s. ISBN 978-80-204-2690-1

LINDGRENOVÁ, Astrid. *Pipi Dlouhá punčocha*. Praha: Albatros, 2011. 270 s.
ISBN 978-80-00-02451-6

